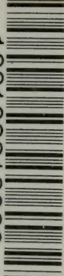

Hammerich, Frederik
Gustav II. Adolph i Tydskland

Gustav II. Adolph i Tydskland.

En Digt=Cyclus

fra

Protestantismens og Catholicismens

Kamp

af

Fredrik Hammerich.

Kjøbenhavn.

Forlagt af G. H. Jæger (Den Skandinaviske Boghandel).

Trykt hos A. Michaelsen.

1844.

Gustav II. Adolph i Tydskland.

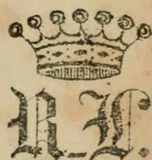
En Digt=Cyclus

fra

Protestantismens og Catholicismens Kamp

af

Fredrik Hammerich.

Kjøbenhavn.
Forlagt af G. H. Jæger (Den Skandinaviske Boghandel).
Trykt hos A. Michaelsen.
1844.

Mine kjære Venner

Prof. **Atterbom** og Prof. **Bergfalk**

tilegnet.

Forord.

Nærværende Digt-Cyclus indeholder et af de vigtigste Stykker af Verdenshistorien og tillige af Nordens Historie, som jeg har forsøgt at skildre saaledes, at baade Kjendsgjerningen og Ideen bevaredes, at det indre Væsen skinnede ud i det Ydre, og at dette blev transparent for hiint. De ledende Ideer i Trediveaarskrigen maatte, som jeg saae Sagen, opfattes som nødvendige Momenter i Menneskeaandens Udvikling, de maatte vise sig som de, der baade havde en Fortid og en Fremtid i sig. Derefter har jeg ogsaa stræbt gjennem hele Digtet, og navnlig havt vor Tid, der i en vis Henseende kan kaldes deres Fylde, for Øiet. Men naar jeg saaledes fortrinsviis ønskede at fremstille Ideerne, kunde det ikke vel undgaaes, at jeg udbredte mig mere til Siderne, end man er vant til at see det i lignende episk-lyriske Digtninger.

Efter en indledende Prolog har jeg skildret den protestantiske Aand i dens betydeligste Momenter, dens Orthodoxi og Symbolisme, dens Rationalisme og Liberalisme, dens Pietisme og Sektvæsen, dens Philosophi, Poesi og Forhold til Kunsten, baade i deres Berettigelse og Yderligheder. Denne Skildring udgjør det Grundlag, hvorpaa Gustav Adolphs Skikkelse staaer som den, der alene kan skaffe Aanden Seier. Skjøndt protestantisk Aand alt i hine Tider havde aabenbaret sig i disse Former, pege de dog ogsaa væsentlig mod Fremtidens Udvikling, den viser sig som Fremtidens og Frihedens Aand, og dens Momenter samle sig tilsidst under en høiere Belysning i Slutningsdigtet. — Skildringen af den catholske Aand vil, hvis den er lykkedes, vise denne som mere tilhørende Fortiden; dens Jesuitisme, dens Fanatiskhed, dens Fortabthed i det Udvortes, dens Stræben efter med Kirken at kue Verden, dens Munkedom og Pavedom, men ogsaa dens aandelige, videnskabelige og kunstnerske Betydning for Menneskehedens Udvikling fremtræder, sættes i Forhold til Gustav Adolph og sammen-

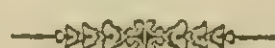
fattes tilsidst med en Belysning, der viser, at dens Tid er forbi. — Saaledes have de stridende Magter opladt deres Væsen for os, ifølge dette maa Protestantismen seire, og i „Gustavs Adolphs Magt paa sit Høieste" viser det sig nu, at alle udvortes Omstændigheder foie sig til at bevirke denne Seier. Men en absolut Seier af Protestantismen under de daværende Forhold vilde forstyrre dens indre Ligevægt, da Gustav Adolph, ledet af Lykken og Folkets Ønsker, havde givet Planer Rum, som af hans Seier vilde udvikle Stof til nye Kampe i Protestantismen selv. Den maa seire, men dens Stræben efter at samle sig til en udvortes Magt maa tilintetgjøres, og dette kan kun skee, idet Kongen falder. Slutningen af Digtet dreier sig derfor om „Gustav Adolphs sidste Tid," medens Epilogen knytter den i Digtet besungne Historie til de følgende Tiders.

Jeg har allerede omtalt, at baade Præteritum og Futurum skinner ind i Digtets Præsens; forskjellige Huulspeile ere saaledes opstillede, hvori Ideerne reflektere sig, men det vigtigste, Evighedens, turde da mindst fattes, Timeligheden med alle dens historiske Kjendsgjerninger maatte vise sig i Evighedens Lys. Da hele Digtet har en objektiv Charakteer, kunde denne Belysning fraoven ikke fremkomme under nogen subjektivt betragtende Form. Idet jeg saae mig om efter Midler til at klæde de evige Ideer i objektive Skikkelser, paatrængte Englene sig mig. Efter den hellige Skrift styrer Gud Verdens Gang tildeels gjennem sine hellige Engle; hvert Folk har sine (Dan. 10, 13—11, 1, Jesu Sirach 17, 17), hvert Menneske sin (Matth. 18, 10, Apostl. Gjern. 12, 15), selv Elementerne skildres staaende under visse Engles Befaling (Aab. 16, 5 og 14, 8). Disse overjordiske Magter optog jeg i mit Digt, og stræbte igjennem dem at give dets enkelte Afsnit som dets Hele Runding og Ro, og at lade Straaler af et evigt Lys falde paa Jordelivet.

Angaaende Sproget i Digtet tillader jeg mig at bemærke, at jeg har holdt Dialogen, saa meget som muligt, i hiin Tidsalders Tone, hvorfor man ogsaa hyppig vil finde en Indblanding af latinske Floskler, der, som jeg haaber, under denne Forudsætning lader sig retfærdiggjøre.

Indhold.

Side

Prolog.

(Solopgang. Englechor paa Alperne.)

Englechor.

Nu Skyggerne flyer, og Mørket viger,
Som baaren af Skyer Guds Sol fremstiger;
Nu skuer Dalen
Fra Morket op
Mod Sneens Gløden
Paa Alpens Top.
Saa straalede Naadens store Lys
For Folket, der sad i Mulm og Gys,
Og Engle spaaede
Om Paradiis
I Palmezoner,
Ved Polens Iis.
Hallelujah, Lyset er kommet!

Vel Himmelen staaer i Lyn og Lue,
Vel Menneskens Børn see bort og grue,
Og Striden drager
Langs Bjerg og Dal,
Paa Dødens Ganger,
Fra Val til Val.
Men Røsten fra Gud er hørt under Sky,
Snart byder Han alle Rædsler flye;
Igjennem Sorgen
Og Natten født
Gaae Herrens Veie
Mod Morgenrødt.
Hallelujah, Freden skal komme!

O evige Grund, som Dig aabne vilde,
Din Kjærlighed kun er Altings Kilde!
I den Du skabte
Med Almagtshaand
Til Dig at elske
Den frie Aand,
I den Du styred Tidernes Gang,
De dunkle selv maae synge Din Sang,
Mens i Historien
Ved Aandens Daad
Sig klart udfolder
Dit Løndomsraad.
Hallelujah, Magten er Herrens! – –

Gabriel.

O Himlens Konge, mægtig er Din Majestæt!
Dog er Du Eet med Kirken i Din Kjærlighed,

Dit Liv er Menighedens, dens er atter Dit.
Derfor, naar Helved truer meest, Din Hjælp er næst,
Og Dine dyrtforløste Skarer bringe Dig
I Chor med tusind Engles Sang, Hallelujah.

Tydsklands Engel.

Ja, just naar Faren truer meest, Din Hjælp er næst!
Med sænket Vinge stod jeg paa mit Alpefjeld,
Hensunken i Betragtning stod jeg, grunded dybt;
Thi see, hiin Løndom, Verdensaltets Tankesjæl,
Som Tydsklands Hedning tilbad, var i mig Gestalt. *)
Jeg ønsked, Alting at ransage med Din Aand,
At min Idee til Gjennembrud kom i mit Folk,
Og at det skued Værens og Erkjendelsens
Evige Grundlov, nedlagt i Dit Billeds Aand.
„Naar, bad jeg, Herre, vil Du Tanken dog befrie?
Naar skal det Folk, Du mig til Engel satte for,
Naar skal det, stærkt og gjenfødt ved Din Helligaand,
Frit i sin Selvbevidstheds Dybder sænke sig,
For, Dig til Priis, at hente Tankens Skatte frem?
Paa Romas Høie Skjøgen sidder purpurklædt,
Henover Verden strækker hun sit Herskerspiir,
Og kuer Aanden med sit nye Trældomsaag,
Forvandler Troens Frihed til udvortes Værk,
Til Afladsbreve, Rosenkrandse, Pilgrimsfærd;
Men hendes Stad af Jesu Vidners Blod er fuldt
Af deres, som paa Læben bar Din Sandheds Ord.“ —
Det var mig, som jeg Dalen saae med Dødningebeen,
Hiin Dal, som før Ezekiel i Synet saae,

*) Secretum illud, quod sola reverentia vident.
Taciti Germania.

Som talte Du: „kan disse vorde levende?"
See, da Din Aand foer ud og gjorde levende.
Du bød: til Saxen gik jeg, til en Klostergaard,
En ringe Munk i Cellen jeg opsøgte der,
Og Herrens Ord jeg taled til Din Tjeners Aand.
Da Munken som en vældig Kæmpe reiste sig,
Din Kraft var i ham, op han lukkede Din Bog,
Et evigt Evangelium forkyndte han,
Udraabende: „see, Herrens Time kommer nær,
Tilbeder for den Herres Jesu Herlighed!" —
Og Skjøgens Spiir blev knækket med et rædsomt Gny,
Dit Folk blev frit, da Luther taled Kraftens Ord,
Og muntert i Dit store Navn begyndte det
Sit Grandskerkald til Ære for Din Salvede.

Nordens Engel.

Men atter sig fornyed Fjendens Rænkespil;
En Flok af Aander sendte han i Landet ud,
De mørke Munke brugte han heelt snildelig,
Og snart med Grumhed, snart med List forsøgte han,
At lænke Frihedskraften, røve Hjertets Tro,
At hemme Livets Stræben mod Forklarelsen,
Skjøndt den kun saare mat og langsomt stred sig frem.
Hvor høit mod Nord tungsindig Birken hang, jeg stod,
Der, hvor den gamle Hedning digted, at jeg sad
Som Sagnets Odin, drak af Sagas Guldpokal.
Guds Londomsraad begrunded jeg, Hans Forelser
Igjennem Tiden med Hans troe, udvalgte Folk,
De store Tanker, som i dem udtale sig.
I Livet, som Historien os aabner det,
Jeg skued Lys af Herrens Lys og frydedes;

Da, Broder, sendte Herren til Din Bistand mig.
Den første Nordens Konge sank i Kampen ned,
Dog fandt jeg Helten, fandt ham i mit kjære Folk.
Jeg taled, Gustav Adolph vied Gud sit Sværd,
I hellig Leding stævned han til Tydskland hen;
Djærv var hans Kamp, at frelse det fortrykte Folk,
Hvor Götheløvens Fødder treen, sprang Frihed frem.
Paa Leipzigs Valplads styrtede han Tillys Magt,
Og nu ved Nürnberg staaer han, imod Wallenstein,
Mod Bøhmerlands den onde Jettes dragne Sværd,
Udrustet til i Herrens Kraft at knuse ham.

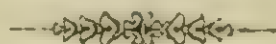
Gabriel.

Jeg tyder Himlens store Tegn, som bør at skee:
Jeg Himlen saae, dens Straaleporte luktes op,
Ud drog en Mand, som Ildens Luer var Hans Blik,
Tveegget gik det skarpe Sværd ud af Hans Mund,
Hans Kjortel var som dyppet i det klare Blod,
Med Kroner smykket red Han paa sin hvide Hest,
Hans Kjendingsnavn det kaldtes: sanddru, trofast, stærk,
Det kaldtes: den, som strider med Retfærdighed.
Rundt om Ham, klædt' i sneehvidt Liin, Hans Hære drog,
Han taled: „Lys med Mørke kæmper uafgjort,
Dog snart jeg henter hjem til mig den Helt fra Nord,
Der strider, som min Tjener, med sit gode Sværd.
Saalangt, men ikke længer, skal han drage frem,
Sees skal imellem Himlens Skyer da min Arm,
Midt i hans Seire henter jeg min Stridsmand bort,
Og overhugger Knuden, den han knyttet har
Ved sine Planer, som han fatted ei i mig;
I Døden vinde skal hans Aand sin største Seir,

Nedstyrte Babel og befrie min Menighed,
For at mit Liv i den kan vorde Verdens Lys!"
Saa taled Han, men Hæren bøiede sig ned
Og tilbad for den Herres, Herres Majestæt.
Og nu, o Engle, hørt I har vor Konges Bud,
Drag ud, drag gjennem Verden til Hans Gjerning ud,
I Folkeengle, Lufts og Ilds og Vandenes!
Bereder i det Skjulte Herrens dybe Vei,
Til Alt er færdigt, til Hans Time kommen er!

Englechor.

O Herre, som er, som var, som kommer,
De Levendes og de Dødes Dommer!
I det Høie Du boer, til det Dybe Du seer,
Du byder, og see, Din Villie skeer!
Dit kun er Riget
Og Magt og Priis,
Og Herligheden
I Paradiis.
Hallelujah, lover Herren!

Protestantisk Aand.

Gustav Adolphs Leir.

Paa Altenbjerget, Nürnberg nær,
Stod Friedland med sin vilde Hær,
Ret som en uveirssvanger Sky
Han trued Frankens rige By;
Men endnu trygt og stoltelig
Sebaldus-Taarnet reiste sig,
Bag Muren, sikker i sin Stad
Den frie Rigets Borger sad,
Og fri, med Staden ved sin Fod,
Paa Kalksteensklippen Borgen stod. —
„O Nürnberg, som vor Oiesteen
Vi vil beskjerme Dig for Meen;
Med Bønner og med Faste bedst
Fordrive vi Din onde Gjæst.
Giv Tid! en saadan Sultekuur
Kan tæmme Boddelens Natur."
Saa talte Gustav, og holdt Ord,
Thi Nürnberg rundt mod Syd og Nord
Opvolded' svenske Skandser laae
Med Kronens vaiende Faner paa.
Langs Gravens Sider stod som Værn

Egpallisader, klædt' i Jern,
Og meer end hundred Malmkanoner
Saae ud fra Voldens Bastioner.
De smukke, hvide Telte sig
Til Gader samled ordentlig;
Der hersked Munterhed og Liv,
Soldaten hvædsede sin Kniv,
Skjar Brød i Skiver paa et Fad
Og varmed sig sin Middagsmad,
Mens Finsk og skotske Toner klang
Og blandtes med den svenske Sang.
Feltskolen paa et Hjørne stod,
Her Marketendersken holdt Bod,
I Bodens Skygger Hestfolk laae
Og vented utaalmodig paa,
At høre Krigstrompetens Signal
Og tumle sig i den muntre Dal.
Heelt lystig, med en pibende Røst,
Sang En om Nonnelivets Lyst:

Vor Herre ham forlade maa,
Som mig til Klosteret sendte,
Som gav mig den sorte Kaabe paa
Og Strikken om Livet spændte.
I kjære Søstre, hvad har jeg gjort!

Hver Morgen maa jeg til Altret gaae,
Maa bede for Kirke, for Pave,
Men kun min Kjærest jeg tænker paa
Og nynner saa tørt et Ave.
I kjære Søstre, hvad har jeg gjort!

Saa kommer Fader og Moder frem,
I Skarlagen nok saa fine,
Jeg stakkels Nonne stirrer paa dem,
Kun Kaaben og Strikken er mine.
I kjære Søstre, hvad har jeg gjort!*)

Og Eskadronen sang i Chor
Omkvædet til de muntre Ord;
Sit Gjensvar Sangerchoret fandt,
Hist lød det, fra en anden Kant,
En Flok Studenter drog forbi
Til Doctor Luthers Melodi:

Hør mig, Du Pavst, jeg være vil
Din Pestilents, mens jeg er til;
Naar jeg er død, skal Du forgaae,
Det siger Luther: vaer derpaa!

Ei efter Urians Tøffel vi
Som Abekatte dandse;
Nei, Aand og Tanke vorde fri!
Han skal os ei kurantse.

Sus es Jesuita — ita — ita! **)

Men Doctor Luther er vor Mand,
Som Pavens jugum knækked,

*) Denne Sang, saavelsom den følgende latinske, var i hiin Tid en Folkesang.

**) Man raabte, hvor der var Ekko: „Jesuitten er et Sviin,“ og Ekko svarede: ita, ja! —

Og Gustav, Svenskekongen, han
Som Keiserriset brækked.

Non infans Christianus,
Non rex cerevisianus,*)
Sed Svecus nos liberavit,
Qui hos tyrannos prostravit. —

Saa mægtig rulled Tonen hen,
At Muur og Taarne klang igjen.
Paa Skandsen Pikkeneren stod
Med Landsen sænket ved sin Fod,
Hans Øie hen mod Sletten saae,
Som mellem begge Leire laa.
Forposter tumlede sig der,
Pistoler knalded, dragne Sværd
Gav Lyn i Solens klare Skin,
Mens man skjærmydsled ud og ind.
Ved Teltet yderst, Skandsen nær,
Midt i en Lund af Æbletræer,
Sad Gustavs Livknegt, kæmperank,
Som Bjergets Grantræ høi og slank.
Fra Sverig Anders Jensson kom,
Han tjente Kongen huld og from,
Tro som en Hund, som Løven kjæk,
Han ofte Fjenden blev en Skræk.
Nu sad han med en Kittel paa,
Sin Palladsk sleb han blank og blaa;

*) Ikke Barnet Christian (den 4de), ikke Ølkongen (Churfyrsten af Saxen), men Svensken, som knuste Tyrannerne, befriede os.

Tæt ved ham, i en livlig Leg,
To Drenge tumled sig og skreg;
Det var hans faldne Broders Smaa,
Hvis Vel ham ret paa Hjerte laa,
I hvem han tidlig prented ind
Sit ægte svenske Krigersind.
Flink til sin Gjerning, af og til
Han saae paa sine Gutters Spil,
Sleb atter, sang af fulde Bryst
En Vise med sin Stentorrøst:

Giv Agt derpaa,
Lad Fløien gaae
Snart ud, snart ind,
Efter Veir og Vind.
Kald Viisdom Dumt,
Kald Lige Krumt,
Saa har Du vedhove fanget Spurven,
Og spiller Hane der i Kurven.

Men han, som vil
Kun leve from,
Gaae ligetil,
Ei udenom,
Som vil ei, at Fals
Skal slaae hans Hals,
Han faaer nu tilhove Last og Skam,
Alle saa stikle de paa ham.

Med Smigerstav,
Paa en kalket Grav

Man sikker gaaer;
Kun Skalken faaer
Nu Priis og Lov,
Godt skjær hans Ploug;
Kun han faaer Kramper og Fjer i Hat,
Som Ærlighed først har budt Godnat.

Den arme Mand,
Som Sligt ei kan,
Gjør Sort ei Hvidt,
Han støder sig tidt;
Thi Spottertand
Og Hykkelmand
Er nu vedhove bedst deran. *)

Men loger omkring med Rævens Svands
Og lyv paa Hvermands Ære,
Da gaaer Du vedhove smukt i Dands
Og kan Dig saa vel bære!

„Nei, muntert talede han her
Til Flere, der sig rykked nær,
Nei, Landsmænd, saa det gaaer maaskee,
En saadan Hofskik kan man see,
Hvor sig Ølkongen faaer en Ruus
Og holder mellem Kvinder Huus;
Men hos Kong Gustav er det vist,
At Ræven har kun stakket Frist.
Han holder meer af Loddenvams,
End af en Junker Gedehams;

*) Sangen er af Luther.

Ja, gik man selv paa Bjørneklæer
Og gjøede som en Graabeen gjøer,
Var Hensigten kun ellers reen,
Han hørte sikkert dog paa En.
Hans Ordsprog kjender jeg for vel:
„Jo renere Korn, des stridere Halm,
Jo klingere Lyd, des haardere Malm!"
Og det gjør ingen Mand Uskjel.
Det er en Konge, djærv og snild,
Og dog som Barnet from og mild,
Saa selv den blinde Catholik
Faaer Lov, at følge frit sin Skik,
At knæle for og klynke til
De dumme Helgner, som han vil.
Og hvor min Konge bede kan,
Saa godt som nogen Præstemand!
Jeg husker, da vi steg iland
Tæt under Rygens Klintestrand.
„Gud og hans seierrige Sværd!"
Det var vort gode Løsen her;
Og see, for Gud i Ydmyghed
Min Herre Konge knæled ned,
Og bad, saa sødt, saa hjertelig,
At selv en arret Karl, som mig,
I Øiet klare Taarer kom.
Op stod han, saae sig muntert om
Og sagde: „Børn, græd ikke nu,
Nei bed og kom vor Gud ihu!
Godt bedet er den halve Seir,
Der skaffer Mod og Liv i Leir."
Tog Spaden, og med freidigt Blik

Stak selv det første Spadestik. —
Ak, længe blier han ikke her,
Thi Folket er ham ikke værd,
En Stimand lurer i hver Krog,
Og Satan er os alt for klog.
Det gaaer vel, som Dalkarlen spaaede,
Da frem paa Stokholms Bro han traadte
Og trængte gjennem Folget ind,
Med Taarer paa sin brune Kind,
Og kyssed Kongens Klædebon
Og trykked inderlig hans Haand:
„Farvel i Jesu søde Navn,
Din Død Du løber nu i Favn!"

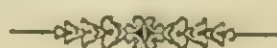
Her Anders taug paa eengang brat,
Saa hjertegreben, bleg og mat,
Han stirred for sig — da med Eet
Fra Torvet kom en dæmpet Støi,
Forbi ham tætte Sværme fløi,
Og Røre blev der vidt og bredt.
Han fulgte Strømmen; hisset holdt
Kong Gustav paa en Springer stolt,
Med dunkel Rødme paa sin Kind,
Med Harm i sit oprørte Sind.
De tydske Herrer holdt ham nær,
Med sænket Øie, sænket Sværd,
Som sønderknused af de Ord,
De Lyn, der af hans Mund udfoer;
Men bundet, ved hans Springers Fod,
En gammel, arret Rytter stod,
Der, greben midt i Ran og Rov,

Nu skjælved for den strenge Lov.
Kong Gustav udbrød: „Eders Bryst
Udraaber Blodets høie Røst,
For Eders Synder idelig
Omspænder Sorg og Smerte mig.
Tilfreds med Eders Løn og Sold
I skulde svunget Sværd og Skjold,
At Naadens Evangelium
Ret maatte vinde Naaderum,
Og over Tydsklands Bygder frit
Udbredes altid mere vidt.
Men ak, I bryde Pagt og Ed,
Solgt har I Eders Salighed
For Guldet, som I røved fræk,
Da Tydske blev til Tydsklands Skræk.
Vort Folk fra fjerne Bjerge kom,
At værge fremmed Eiendom,
Vi staae paa fremmedt Land og Grund,
Men, hvis en Sko vi røved kun
Fra Landet, hvor vort Blod udflød,
Da glemme Gud os i vor Død.
Men I har røvet Landets Marv,
Som Gud gav Eders Folk i Arv;
Som Vilddyr styrted I Jer frem
Og rase mod Jert eget Hjem
Meer, end den friedlandske Kroat,
End Spaniolens Blodsoldat.
Ha, Stimænd, havde vi Jer kjendt,
En Sadel havde vi ei spændt
Om Hestens Bringe; mindre vel
Forladt vort trygge, svenske Fjeld,

At sætte Liv og Blod paa Spil
Med Kronen, som os hører til. —
Men nu, ved Herrens Miskundhed,
Ved Naaden, Han os har bered,
Besværger jeg Jer, tydske Folk,
Træk ei mod Brødre Jeres Dolk!
Til Ansvar skal I hisset staae,
Naar frem for Christi Dom vi gaae." —
Han vinked, Mestermandens Svend,
Med Øienbrynet dybt nedsænkt,
Med Øxen over Skuldren slængt,
Gik til den bundne Rytter hen.
„Bort med ham! Gustav bød, vi veed
Vel om Din Manddom, Søn, Besked,
Dog imod hver en Ransmand bær
Vi Øvrighedens Dommersværd.
Dig skal det ramme; kun en Nat,
Og Du skal ligge kold og mat;
Men i Din Afskedstime næst
Dig være Leirens fromme Præst!" —
Han taug, og Gravens Taushed laa,
Saavidt et Øre kunde naae,
Paa alle tætte Sværme, som
Var samled ved den Standretsdom.
Sin Gru den dømte Rytter tvang
Og bad sin Konge sidstegang:
„Vel dømt, høibaarne Drot, min Drot,
Vel dømt, og Lovens Villie skee!
Und mig af Eders Naade blot
Et Glimt af Eders Blik at see,
Det Blik, der midt i Kampens Ild

Var mig en Ledestjerne mild."
Da med forsonlig Mildhed paa
Den stakkels Synder Kongen saae:
„Langt heller maa Du straffes, Søn,
End drage Herrens Vrede hen
Til os, vor Sag og vore Mænd,
Og hist dog faae den bittre Løn.
Kort er Din Tid, o derfor bed,
Bundløs er Herrens Miskundhed." —
Bort vendte Gustav sig og red
Mod Kongeteltet langsomt ned;
Ind i den tætte Folkering,
Som fyldte Torvet rundtomkring,
Hans raske Traver skred i Mag.
Mørk blev den lange Sommerdag,
Alt Aftenpostens Vagtkanon
Blev løst paa Svea-Bastion,
Tungt op i Luften Røgen drev
Og sine mange Cirkler skrev.
Da faldt et Skud, og endnu eet,
Saa Jorden drøned vidt og bredt,
Signalraketterne de gled
Bag Altenbjerget op og ned.
„Tys, det er Oxenstjernas Hær,
Vor raske Cantsler er os nær!"
Og der blev Travelhed og Støi,
Hver Krigsmand til sin Fane fløi,
Trompet og Trommehvirvler lød,
I Luften Kongebanret flød.
Snart Gustav Adolphs Majestæt
Holdt forrest, i sin Kollert klædt:

„Nu straaler Nürnbergs Morgenrøde,
Op, Børn, vor Cantslers Folk imøde!
Fremad!" Et mægtigt Hurra klang
Med Salver fra Volden, Spil og Sang. —
Men Leirens Natteblus blev tændt,
Paa Skandsen speided Vagten spændt;
Svagt hørtes Krigermarschen kun
Igjennem Pegnitz-Dalens Grund,
Alt blev saa stille; hisset da,
Hvor kom dog denne Skygge fra?
En sagte Stemme hvidsked hen:
„Ei er hans Time kommen end!
Dolk, Du min Dolk, vær snild og god,
Drik Svenskerkongens Hjerteblod!"
„Hvem der?" skreg Skandsepoften, „staa!"
Men Svar den stille Nat kun gav,
Han hørte, langs med Leirens Grav
En Raslen mellem Siv og Straae,
Han fyred, Kuglen hvined hen,
Og Alt blev stille Nat igjen.

Glædesfesten i Nürnberg.

1.

Nürnbergs Magistrat.

Hen imod Morgenen det gryede,
Armeerne foreente sig,
Herr Oxenstjerna hørtes skyde
Med Glædessalver idelig.

Den gothiskbygte Domhuus-Halle
Var smukt belyst af Lampeskjær,
Og Senatorerne var alle
Forsamled til et Møde der.

I Grupper hist og her de stode
Og taled med hverandre lydt,
Saa muntert og saa veltilmode
Om Kongen og om Dagens Nyt.

Herr Gilbert sagde: „Saae I Brevet,
Som fra Italia til mig kom?
Nu til det Yderste da drevet
Er Galilæis Sag i Rom.

Nys præked Munken, Fra Maffei,
Og løs han paa den Arme gik:
Quid statis, viri Gallilæi, *)
Adspicientes caelum hic?

Inqvisitionens Tribunale
Gav ei den store Lærde fri,
Før han forsvor sit infernale,
Copernikanske Kjætteri.

Man skriver, han dog turde vove,
Midt under Akten idelig
At mumle for sig: pur si muove,
Og dog bevæger Jorden sig!

*) Hvi staae I her, Gallilæer, og see mod Himlen?
Apostl. Gjern. 1, 11.

Confratres, Vise, Høitagtbare!
Jeg kjender Mangens Anathem,
Som mener, Biblen er i Fare
Ved dette nye Solsystem.

Min Mening derom kort er denne:
Har Gud skabt Jorden til at gaae,
Man faaer sig til Hans Tanker vænne,
Og Skriften efter dem forstaae.

Til Lykke fik vi da fordrevet
Den Overtroens fæle Nat,
Naturen er os Alle blevet
En nyopdaget Viisdomsskat.

Og hvad Scriptura aabenbared
Umuligt ganske stride kan
Mod det, som efterhaanden klared
Sig udi Menneskets Forstand.

Nei! denne maa dog reformere
Vor hele Videnskab og Stat,
Kan ingen Fordom tolerere,
Der strider mod dens Resultat.

Og vil man stække den sin Vinge,
Man dræber kun Moral og Dyd,
Men ingen Censors Tvang kan bringe
Vor Pibe til en anden Lyd.

Dog Vore selv til Saadant gribe;
Hvad led nu ikke Grotius?
Den Mand, hvem: nil conscire sibi,*)
Var ret en murus aheneus!

Hvad vilde han til Tvangen sige,
Vor Frelser, af den ædle Mand,
Der grundede det Lysets Rige,
Som aldrig nok beundres kan?

Nei, elsk Din Gud og Næsten, Kjære,
Gaa frem i Dyd til Brødres Held,
Det er dog Summa paa den Lære,
Som han forkyndte til vort Vel.

O, Held os, at vi kan befinde,
At vor tilbedte Svecus ei,
Som Obskuranten, nogensinde
Vil stoppe sund Forstand dens Vei!

Jeg veed, han holder høit i Ære,
Som vi, Hugonem Grotium,
At dennes klare Frihedslære
Har i hans Hjerte faaet Rum." —

Herr Gilbert var vel høilig æret
For Fiinhed og sit skarpe Blik,
Men flere Tanker, som han næred,
En tidt alvorlig Modstand fik.

*) Et Vers af Horatz: Intet Ondt at være sig bevidst, være en Kobbermuur.

Just nu en heftig Strid begyndte,
Og mangen Raadmands Kind blev hed,
Men Borgemesteren forkyndte,
At han til Dagens Orden skred.

Da lod man Festprogrammet skrive,
Voterede til Alt en Sum
Og vedtog, Enden skulde blive
Et Slags Disputatorium.

Naar alle Geistlige, man meente,
Fra Nürnberg og den svenske Hær,
Sig til en lærd Cohort foreente,
Fik man en heel Forsamling der. —

Nu Raadets Tjener kom at melde,
At udenfor ved Døren sad
En Slagterlaugets Oldgeselle,
Der ydmygst om at høres bad.

Ind kom han, pyntet som han kunde
I al sit Embeds bedste Stads,
Bad et høivelviist Raad at unde
Hans Laug en lille, munter Spas.

Man af udstopte Tarme vilde
En Spanioler lave til,
Den skulde Wallenstein fremstille
Og stikkes ned med Sang og Spil.

Men mangen Raadmand trak paa Næsen,
Og meente, man vel helst forbød
Et saadant, høist letfærdigt Væsen,
Især da Staden var i Nød.

Da sagde Gilbert: „Høitagtbare!
Nei, her er det dog altfor let,
At vise, vi kan ei forsvare
Sligt Indgreb i Naturens Ret.

Det Slid, som Lauget har, er ægte,
Hvad Gud og hver en Borger veed;
Er Nogen da saa haard, at nægte
Dem denne lille Lystighed?

Tro mig, I Herrer, naar jeg siger,
Den Tid vil komme skyndelig,
Da Massen efter Mere skriger,
End Lov til at forlyste sig.

Først rigtig ved Reformationen
Man fik at vide, man var fri,
Nu meer og meer det bliver Tonen,
At have hvert et Slaveri.

Ryst ei paa Hov'det da, I Gode,
Naar jeg tør sige ligefrem,
At vistnok bliver denne Klode
Et anderledes Friheds Hjem.

Den Frihed, for hvis Skyld vi stride,
Tilegner Massen sig en Dag;
Galt gaaer det Hver, som ei itide
Gjør sig til Ven af dennes Sag."

„I gode Herrer," tog tilorde
Den ædle Borgemester da;
Jeg tvivler, om vi rigtigt gjorde,
Hvis her vi nægted dem vort Ja.

Gud gjør idag blandt os Mirakler
Og sender Glædens Engle ned,
Tør vi forhindre da de Stakler,
At muntres, som de kan og veed?" —

Og efter megen Debattering
Og Strid om Gilberts Politik,
Tilsidst dog Lauget ved Votering
Sin lille Spas bevilget fik.

„Velvise Herrer, vi er færdig,
Nu, Gud befalet Hver og Een!"
Og med en Anstand, høi og værdig,
Fra Bordet Borgemestren treen.

Men længe, hist og her i Salen
Var flere Grupper til at see,
Der sysselsatte sig med Talen
Om Gilberts frie nye Idee.

2.

Kirkefesten.

Det var den tredie Dagens Time,
Stærkt skred det hen ad Festen til,
Sebaldus=Klokken hørtes kime,
Og raskt gik Taarnets Klokkespil.

Og alle Stadens Mure vrimled
Af Folk, som her sig loved Stort,
Mens atter Andre sammenstimled
Omkring Sebalduskirkens Port.

Man om den nye Psalme hørte,
Som skulde synges førstegang,
Og Rygtet derom sammenførte
En Flok, der elsked Kirkesang.

Et Chor forknytte Skoledrenge,
Anført af Cantor, forrest stod,
Og, da det havde varet længe,
Tilsidst sig Kirkens Dør oplod.

Ind gik de og tog Pladsen stille,
Der var en Taushed, dyb og from,
Til Orglet gav sig til at spille,
Og der blev hviskêt: Kongen kom!

Et Hav af Toner mægtigt leged,
Og kunstløst, uden Harmoni,
Men af sit Hjerte, dybtbevæget,
All Menigheden stemmed i.

„Befal vor Herre Dine Veie,
Saa lød den nye Psalmesang.
Giv kun Dit Hjerte Ham til Eie,
Som styrer alle Himles Gang!"

Frem Kirkens yngste Pastor traadte,
Han bad en Bøn saa inderlig,
Sit kjære tydske Folk han raadte,
At takke Gud i Himmerig.

Og opad Alles Hjerter vendtes,
Mens sig Tedeum høre lod,
Men da den skjønne Lovsang endtes,
Paa Prækestolen Märklein stod.

Han intimered med at laste
Papisteriets Dienslyst,
Den Tro, vi skal paa Jesum kaste,
Vil denne røve fra vort Bryst.

Derpaa sit Thema frem han stilled,
Om fides, qua justificans,*)
Saa Led for Led han derfra skilled
Med sine Tiders Rhetorglands.

Fem Punkter ordned Alt sig under,
Og disse bragte da os til,
At tænke paa vor Frelsers Vunder
Ved et symbolifkt Tankespil.

*) Om den retfærdiggjorende Tro.

Hvert Punkt var atter deelt i flere,
Med a og b og c, heelt klart,
Usus elenchticus *) med Mere
Herr Märklein ikke havde spart.

Justitia imputativa **)
Veigelii han godt gjendrev,
Majors og Synergismens stive
Vranglære drøit forkjættret blev.

Paa Kamp for Troens Frihed vendte
Tilsidst han al Opmærksomhed,
Med Bønner for dens Seir han endte
Og gik fra Prækestolen ned.

Kong Gustav saae til Oxenstjerne:
„Choralen har Guds Velbehag,
Det haaber og det troer jeg gjerne,
Men hvad da Prækenen idag?"

3.

Disputatoriet.

Med Præsteskabet Studiosi,
Enhver forsynet med sin Stav,
Begloed af alle Philistrosi,
Til Auditoriet sig begav.

*) Polemisk Brug af Texten.
**) Formlen til et vist hæretiskt Dogma.

Og efter dem, som Sekundanter
Kom Pennalister*), Par ved Par,
Og bar paa tykke Folianter,
Som dengang Skik og Brug det var.

De Sidste fik, der Alt var færdigt,
Ved Døren et beskedent Rum,
Men forrest sad et velærværdigt
Svensk-nürnbergsk Ministerium.

Paa Brættet stod: „et kort, men fyndigt,
Uigjendriveligt Beviis,
At alt Papisteri er syndigt,
At Tyrken bær for Paven Priis;

At Pavens Gud er et letfærdigt,
Blodtørstigt Moloksbilled kun,
Hvis geile Fjæs, en „Brüllochs" værdigt,
Spyer Gift og Edder allenstund.

Samt at Calixti**) Syncretismus,
Der os forsone vil med ham,
Er ret en grundig Babelismus,
Fuld af Uteerlighed og Skam." —

Herom man skulde disputere
Med ἔκθεσις, βεβάιωσις,
Og hvad de Kunster kaldtes mere,
Som viste Disputantens vis.

*) De yngste Studenter, der behandledes som Tjenere af de ældre.
**) En Slesviger, der docerede i Helmstädt.

Ind Kongen med sit Følge traadte,
En Thronstol vented ham med Pragt,
Og Disputators Ansigt spaaede,
Det blev en yderst vigtig Akt.

Op stod de Herrer Opponentes,
Og der blev Intet uforsøgt,
Dialektikkens Bue spændtes,
Skjød Tankepilen ud med Kløgt.

Bestridt blev paa en ny Methode
Calixt, „den arge Mammeluk,"
Hans Argumenter faldt forfode,
Hans Theses fik tilbørlig Hug.

Her med en Skolemester=Mine
Stod Nürnbergs magre Rektor frem,
Og alle grove, alle fine
Sprogbukke revsed han med Klem.

Hans Sprog, det kunde man ei nægte,
Var fuldt af klassisk Fynd og Liv.
To Timer holdt han ud at fegte
Om Brugen af et Conjunctiv.

Hist vilde skrømtviis Een forsvare
De Satser, Babel stilled op,
For Løgnen ret at aabenbare,
Der fyldte deres hule Krop.

Og snart han trak sig smukt tilbage
Og raabte, da han Flugten tog:
„Nei, før skal Tyrken dog os tage,
End Helmstädts Kjættertheolog!"

Og med et Buk for Præses sagde:
„Nunc victas manus porrigo!"*)
Og bort saa Folianten lagde
Og satte sig med Smiil til Ro. —

Dog stille, hist sig reiste Tvende,
Een efter Een, men Hver med Kraft,
Nu gjaldt om Mere det derhenne,
End om den Spas, man havde havt.

Den Ene voved at forsvare
Den modne Tankes nye Problem,
Des Cartes': disce dubitare,**)
Som nys var kommet i System.

Men denne raske Scepticisme
Fandt mægtig Modstand overalt,
Forstandens hele Dogmatisme
Paa den, som paa sit Bytte, faldt.

En smaalandsk Pastor var den Anden,
En kraftig, rigtbegavet Aand,
Som ikke havde piint Forstanden
I Skolastikkens Snørebaand.

*) Jeg giver mig tabt.
**) Lær at tvivle!

Han Daabens Naadevirkning priste,
Hvorved det nye Liv kom frem,
Selv Catholikken, han beviste,
Var derved Menighedens Lem.

Og om man end foer vild i Andet,
Man dog, hvor den kun agtet blev,
Hvor Ordet toned over Vandet,
Sig ei af Christi Flok udskrev.

Her var ei en usynlig Kirke,
Ei et usynligt Kirke=Baand,
Her var den synlig, kunde virke
Ved Sakramentet Liv og Aand.

Naar dette sande Objektive
I sin Betydning blot blev seet,
Behøved vi os ei at give
Til Priis for Subjektivitet.

Mod ham en Tredie tog tilorde,
Et amsterdammisk, geistlig Mand,
Med Pathos vitterlig han gjorde,
At Barnedaaben kun var Vand.

Gjenfødte, som sig vidste kjøbte
I Christo frie fra Synd og Dom,
De ene burde blive døbte,
Og Barnet, voxent, døbes om.

Oppositionen fik ei Ende,
End Een sig til Partiet slog
Og gav sit Mishag lydt tilkjende
Ved Retningen, som Tiden tog.

Dens Lærdom var et Formelvæsen,
Man sammenligne Theses blot;
Og Børn, ved aandløs Remselæsen
Alt tidlig blev forhutled raat.

Her maatte Jesuitten prises,
Som agted hver Skolars Talent,
Lod ham i **det** kun undervises,
Hvortil hans Anlæg var erkjendt. —

Nu kom der Liv og Aand i Salen,
Vel gik man langt fra Theses bort;
Men ændsed det dog ei i Talen
Og reves af dens Strømning fort.

Der var snart Ingen af dem Alle,
Som ei i Kampene tog Part,
Og Uhret i de Lærdes Halle
Bebuded Aften alt for snart.

Da Kampen sig i Salen endte,
Men Det, som her de kæmped om,
Nu i Aarhundreder jo brændte,
Og dog til Hvile det ei kom.

4.

Maleren.

Hvor Pegnitz fløb imellem Enge,
Hen under høie Poppeltræer,
Der stimed sammen Mænd og Drenge
Til Slagterlaugets Ridefærd.

Herr Friedland, skabt af Oxetarmen,
Blev baaren i en Procession,
Tilsidst, med megen Spøg og Larmen,
Stak de tilmaals mod hans Person.

En Maler, som fra Oderns Egne
Vår vandret paa sin raske Fod,
Som fulgte Festen allevegne,
Fordybet her i Tanker stod.

„Nei, i den nederlandske Skole,“
Udbrød han, „er ei Stort at see,
En kjødrig Krop, en godtmalt Kjole,
For Resten ingen høi Idee.

Men altid man Sydtydskland priste
Som Kunstens ene, sande Hjem,
Fandt jeg mig kunstforladt, man viste
Mig til det gamle Nürnberg frem.

Nu har jeg seet det i sin Ære,
Net i sin hele Søndagsdragt;
Kan det da Idealet nære,
Som er mig dybt i Sjælen lagt?

Hvad traf jeg? Skjønne Malerier,
Men deres Mester er jo død,
Og Ingen meer sig Kunsten vier,
Forarmet tigger den om Brød.

Og en Musik af hæse Stemmer,
Der lød som Skriget af en Ravn,
Et Barbari, jeg aldrig glemmer,
Som sig af Lærdom giver Navn. —

I skjønne Tider, da med Glorien
Den christelige Kunstner sad,
Er I hjemfaldne til Historien,
Gjør ikke længer Hjertet glad?

O nei! umuligt allevegne
Kan Kunstnerlivet være dødt;
Maaskee beaander det de Egne,
Der saae dets første Morgenrødt.

Mod Syd, mod Syd! Man har mig skræmmet
For det saa stokcatholske Rom,
Fortalt om Jesuitterhjemmet,
Hvor ingen ærlig Kunstner kom.

Men endnu ved Italias Strande,
Skjøn som Madonna, Kvinden boer;
Der smykker Lauren Kunstens Pande,
Hvad heller intetsteds paa Jord!" —

Hjem gik han, tog sin Bylt paa Ryggen
Og Stokken i sin høire Haand,
Befaled sig til Gud og Lykken,
Med en af Kunst beruset Aand.

5.

Jakob - Böhmianerne.

Alt helded Festen imod Aften,
Den blev bestandig mere vild,
Og næred nu med Druesaften
En halvt bacchantisk Glædesild.

Men i et eenligt, hvælvet Kammer
Tre Venner hos hverandre sad,
Belyst af Aftnens gyldne Flammer,
Ombølged af dens Luftes Bad.

Hos Krause, Doctor Medicinæ,
De dennegang forsamled var;
Derfor man saae de mange fine
Glasrør og Apothekerkar.

Bernt Raadmand sagde: „Kjære Herrer,
Det er en Hjertens Ynk at see,
Hvor Babel Munden op dog spærrer
Og raaber til os Vok og Vee.

Med Christuslivets ædle Perle
Haandteres som med Bogstavkram;
De mene, de med Mundens Ferle
I Aanden frem skal kogle Ham.

De glemme: Han er Alt derinde,
Endskjøndt min Jeghed ei det veed,
Han selv mig lærer Ham at finde
I høit forklaret Herlighed.

Gjenfød i Ham Dit Hjertes Længsel,
Lyd Aandens Stemme, klar og blid,
Da har Du Fred i Verdens Trængsel,
Og Evigheden midt i Tid!

Det Ord, som evigt ud sig taler,
Dit kreaturlige kalder Sit,
Udeelt det i sin Fylde daler
Til hvad der blev i Adam Dit.

O Jakob Böhme, dybe Hjerte,
Du havde følt Dig tungt bespændt,
Du havde vaandet Dig i Smerte
Ved disse Sekters Regiment!" —

Herr Krause svared: „Verdensaanden
Maa mangen bitter Kamp bestaae,
Før Timen være kan for Haanden,
At Jeghed vil en Ende faae.

Men med Luthero brast dens Lænker,
Gustavus den bereder Vei;
Nu frit man taler, frit man tænker,
Dens Sygdom er til Døden ei.

Som efter Medicinam føie
Sig selv den værste morbus*) maa,
Saa Jeghedsvillien sig maa bøie
Og op i Alhedsvillien gaae.

*) Sygdom.

Da skal hver spiritus*), som venter
Forløsning fra den mørke Grav,
I alle Verdens Elementer,
I Skov og Klipper, Græs og Hav,

Potentser, hvor som i et Billed
Den hellige Treenighed
Frem sit Mysterium har stillet,
Lagt sin sophiam**) dunkelt ned,

Da skal de, til en skjøn Aurora
Fra deres Bundethed opstaae,
Naar Jeghedslivets geile Flora
For Alheds Rosa visne maa.

Da skal forsonet sig forbinde
Guds Ja med Kreaturets Nei,
Urgrundens dunkle Magt forsvinde
I Kjærligheds centrale Jeg."

Begeistret løfted han sit Bæger:
„Hvor straaler Aftenroden skjønt!
Som hilsende fra den bevæger
Det lette Vindpust Bladets Grønt.

Det er, som om den vilde sige:
Sørg ei for Solen, der gaaer ned,
Den med Aurora frem maa stige
I ny, forklaret Herlighed.

*) Aand.
**) Viisdom.

I gode Herrer, vi vil tømme
Pokalen paa den nye Dag,
Som skal forklare hvad vi drømme,
Udføre Guds og Aandens Sag.

Naar alt Sekterervæsen svinder,
Guds Tanke vorder Verdens Salt,
Naar Aanden allevegne finder
Den Gud, som er i Alle Alt.

Naar Guds Idea klart sig maler
I det af Ham gjenfødte Jeg,
Naar ikke vi, men Aanden taler,
Ransagende Guds Dybders Vei."

6.

Den gudelige Forsamling.

Hos Mester Weckerlin, den gamle,
Man tidt ved Aftentide saae
En Flok af Haandværksfolk sig samle,
For Hjertet at opbygget faae.

En Psalme havde de just sunget
Og læst i Johan Arnd et Blad,
Og Gud et Aftenoffer brunget,
Og vilde til at skilles ad.

Da sagde deres gamle Mester:
„Før fra hverandre nu vi gaae,
Jeg har en Ting, I Aandens Præster,
Som jeg vil Eder minde paa.

Glem ikke, flittig ud at dele
De smaa Traktater, som I fik;
De mangen Synders Saar vil hele,
Afvende Fjendens Slangestik.

Glem ei, vor Brudgom ret at bede
For Konge, som for Fædreland:
Forgjeves skal vi længe lede,
For vi hans Lige finde kan.

Jeg tænker, var han Eneherre,
Da blev det ligefrem og klart,
At Prækner, som vor Præsts desværre,
Med Rædsel fik en Ende snart.

Nei, da den unge Mand jeg priser,
Som i Sebaldo præked først,
I Lammets Vunder han os viser
Et Væld, som slukke kan vor Tørst."

Nu svared paa den Gamles Tale
En Træudskjærer, vidt bekjendt,
Der til Italiens skjønne Dale,
Engang for Kunstens Skyld var sendt.

Han sagde: „Mellem Catholikker
Den Klage lyder meget stærk,
At Hjertetroen underligger
For Kunstnerphantasiens Værk.

Naar En for sine Helgner knæler,
Han ei af Hjerte bede kan,
Den Kunst, som Billedet besjæler,
Indtager ganske hans Forstand.

Imellem Protestanter alle
Catholske Kunster er en Dunst,
Og den, vi tør for vores kalde,
Det er kun Ordets rene Kunst.

Gaaer det ei ligesaa med denne?
Den uomvendte Prædikant
Vil kun Opmærksomheden spænde
Ved smukke Phraser, Skin og Tant.

Og Menigheden, ak desværre,
Begjerer ikke Livsens Vand,
Den op sit Øre kun vil spærre
For hvad der rigtig kildre kan.

O! maatte disse haarde Tider
Dog lære hvert et Verdensbarn,
At det, hvorpaa han ene lider,
Er Skin og Skygge, Støv og Skarn!

O! maatte dog en Luft fraoven,
En Livsvind gjennem Zion gaae,
Opskrække Synden af dens Soven,
At den sin hele Grimhed saae!"

Til Slutning traadte frem en Skotte,
Der fra sit fjerne Fødeland
Som Puritaner rømme maatte,
Og kom blandt Gustavs Tropper an.

Han sagde: „Christne tydske Venner,
Hos Jer gaaer det dog taaligt til,
Os Skotter Fjenden værre spænder,
Og Basans Oxer er paa Spil.

En uomskaaren Flok Philister,
Som med Kong Karl fik Raaderum,
Staaer, skjøndt selv Protestanter, bister
Mod Biblen, vort Palladium.

Og derfor er der nu saa Mange,
Som til Amerika bortdrog,
Og synge fromme Frihedssange,
Hvor før den røde Hedning jog.

Men ogsaa mellem vore Bjerge
Vor Gud en lille Skare fandt,
Som freidig greb til Skjold og Værge
Og svor det skotske Covenant.

Og næppe kan det vare længe,
Før de Gjenfødtes Menighed
Vil Bispekirkens Babel sprænge,
Trods al Forfølgelse, de led.

Blod vil det koste, før vi seire,
Men Herren vil os hjælpe frem;
Et Amen for vort Judas Leire,
Og for det ny' Jerusalem!"

For første Gang han Ordet førte
Iblandt de fromme Haandværksfolk,
Men kun med lønlig Gysen hørte
De paa saa vild en Fromheds Tolk.

7.

Den poetiske Britte.

Det var ved Midnatstide,
I Slummer hviled Alt,
Og Skyggerne saa vide
Om Stad og Leire faldt;
Kun hist fra Teltet skinned
En Strøm af Lys, saa bred,
At Skjæret Vagten blinded,
Som vandred op og ned.

Derinde smukt sig bued
Det tungede Gardin,
Der Guld-Pokaler lued
Og perlede med Viin;
Med Oberst Hepburn spøgte
En nürnbergsk Herre der,
Og muntert undersøgte,
Hvad Dagens Fest var værd.

„Nei! tro kun, hvad jeg siger,
Saa taled Britten, nei,
Endnu i disse Riger
Forstaaer man Glæden ei;
De Lærdes Distinctioner
Jeg ikke skjønner paa,
Vel Hobens Glædestoner
Var muntre, dog lidt raae.

Men Avons ædle Svane,
Protestantismens Skjald,

Han brød hos os en Bane,
Som aldrig glemmes skal;
Hans Phantasus's Vinger
Kan Himlens Stjerner naae,
Og Dybets Urmalm klinger
Hvergang hans Strenge gaae.

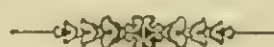
Snart i hans store Syner
Alt ligger morgenrødt,
Snart dundrende det lyner,
Har Storm i Hornet stødt;
Den Verden, som herinde
Er lagt i Mandens Aand,
Maa tone, ja maa skinne,
Berørt af Shakespears Haand.

Og som hiin Friheds Digter
I England Lyset saae,
Saa al vor Stræben sigter
Til Frihed ret at naae;
Det Borgerheld, I drømme,
Skal først hos os I see,
Om end vort Blod skal strømme
For Frihedens Idee."

Den tydske Herre svared:
„Jeg veed, at Jer Poet
Har Livet høit forklaret
Og Aandens Dybder seet;
Og stod vi Protestanter
I Alting end for Fald,

En Abild dog vi planter,
Som Slægten fryde skal.

Seer jeg, hvor Kunst og Kirker
Og Videnskab nu staaer,
Jeg seer, hvad Frihed virker
Kun i et hundred Aar;
Og dobbelt varmt jeg beder
For vor og Kongens Sag,
At Gud os dog bereder
En varig Friheds Dag."

Stemningen i Nürnberg.

Nürnbergs Borgemester vandred
Langs vor Frue-Kirkes Muur,
Tæt forbi Sebaldusbrøndens
Gothiske Arkitektur.

Heelt ærbødig hver en Borger
Hilsed paa den Hædersmand,
Alle Vadskerpiger neied,
Som ved Brønden øste Vand.

Knap han ændsed at de hilsed,
Frem han gik ved Gilberts Arm,
Mens om Tidens Trang han taled,
Blev bestandig mere varm.

Og han sagde: „Haardt vi plages,
Øde staaer det ganske Land,
Brændte Byer og Lig i Dynger,
En forviltret Bondestand!

Pesten raser i vor Midte,
Hunger er en umild Gjæst —
Dog i visse Maader Nürnberg
Feirer nu en sjelden Fest.

Evangelii Forsvarer,
Rex Svecorum blandt os staaer,
Ned Velsignelsen jo strømmer
I de Fodspor, hvor han gaaer.

Selv sin Fjendes Tro han skjermer,
Om med Ret jeg ikke veed,
Ja, til Messen har man seet ham
Gaae i sin Fordragelighed.

Han og Friedland — hvilken Forskjel —
Dag og Nat ei skilles meer!
Naadig til den overvundne
Catholik vor Konge seer.

Men nu Friedland — Kvinder skjændes
Over deres dræbte Mænd,
Moloks Helgner at tilbede
Slæbes Vore grusomt hen.

Gid et caput*), saa velsignet,
Dog med Tydsklands Krone sad!
Alle Rigsens privilegia
I hans Haand jeg lagde glad.

Kun de lumske Jesuitter,
Som alt kued Böhmerland,
Som vil al vor Frihed øde,
Grue for en saadan Mand.

Store Planer sysselsætte
Unionens Fyrsteraad,
Og ved disses næste Samling
Modnes de maaskee til Daad."

Gilbert svared: „Herr Borgmester,
Æresfast er Eders Ord;
Planen er ei regi fremmed,
Som jeg haaber vist og troer.

Har vor sjeldne Herr Protektor
Ikke meer end eengang sagt,
At Forfatningen i Tydskland
Duer ei til at staae ved Magt!

Han i Augsborg lod sig hylde,
Og Franzosen svared han:
Religionens Vel og Rigets
Kun min Fremgang standse kan.

*) Hoved.

Hvo kan vide, hvad Fortuna
Os ved Planen er bered?
Paa vor Stad han, som det synes,
Kaster al sin Kjærlighed.

Og hvis her han tog sin Bopæl,
Vilde Handlen Næring faae,
Vore nürnbergske Fabrikker
Udi herlig Blomstring staae.

Staden mangler ei Genier,
Og er Livet først lidt frit,
Vil ved ny' Maskinerier
Industrien drives vidt.

Eet mig ængster kun: de lumpne
Jesuitter er paa Spil;
Høit man har i Augsborg væddet,
Han ei længe leve vil."

„Velfornemme Herre", svared
Borgemesteren igjen,
„Paa een Ting endnu jeg gjerne
Drog Opmærksomheden hen.

O! den pestilentialske
Splid, som Satan selv har skabt,
Gjør, at Planerne forvirres,
Og den bedste snart er tabt.

Ei blot Calvinistens Rænker
Og hans hemmelige Spil
Stempler imod os og Kongen
Og vor Kraft adsprede vil.

Men de, som Lutherum følge,
Splittes i Partier ad:
Ossiandrister, Schwenckfeldister,
Alt Calumnier og Had!

Husk dog, hvor Magister Märklein,
Ellers en høitagtbar Mand,
I Sebaldo, St. Johannis,
Med sin Præken greb sig an!

Hvor han raste, da Strigelii
Falske Lærdom han beskrev,
Kaldte den en Røg fra Helved,
Som igjennem Zion drev!

Hvor vor Stad i mange Dage
Var benauet og forstemt,
Lugted lutter Kjætterier,
Medens Fjenden blev forglemt!

Husk blot, hvor han sidste Festdag
Med sin Præken plaged os,
Skabte sig, skjøndt Ingen modstod,
Som en vild Rhinoceros!

Naar jeg mit informatorium
Biblicum*) har paa mit Bord,
Trøster det mig meer end mangen
Velstuderet Præstes Ord.

*) En Bog af Johan Arnd.

"Gid dog, som Lutherus sagde,
Folkemassen hos os her
Ligned kun den fromme Hedning,
Hvem Naturens Lov er kjær.

Der er nok af Synd i Hjertet,
Den bør Alle staae imod,
Bedre Kampen gik, naar dog vi
Kun i Fred vor Broder lod.

Kan os disse haarde Trængsler
Ikke faae til Enighed,
Frygter jeg, at Herrens Vrede
Ganske vil os styrte ned.

Dog — for vor og Tydsklands Fremtid
Gud alene raade kan,
Ham befaler jeg af Hjerte
Kirke, Konge, Fædreland."

Gustav Adolph og Jacob-Böhmianeren.

Paa Nürnbergs Gader sig befandt
Et Tros, som førte Proviant,
Det strakte sig saa langt og vidt
Og standsed Gustav i hans Ridt,
Men Folkemassen sammentrængtes,
Sin Konge den at hilse længtes.

Og Gustav Adolphs Øie faldt
Just paa en lille, lav Gestalt,

En uanseelig, boglærd Mand,
Hvis Ydre vidned om hans Stand,
Men i hvis dunkle Blikkes Lue
Var Glimt af sjelden Aand at skue.

„Tys!" hvidsked Kongens Adjutant,
„Den Rette, Herre, der I fandt,
En Lærling af vor Genius
Philosophus teutonicus, *)
Som ved Examinationen,
Vandt selv fra Dresdens Clerus Kronen."

Kong Gustav saae da vist igjen
Paa et saa livfuldt Ansigt hen,
Og med sin hele Mildhed han
Sig vendte til den simple Mand:
„Hvem er I, svar os Ven derhenne?"
Da svared stille, høvisk denne:

„En Pilgrim, Herre, snart bered;
Hvem Tiden er som Evighed,
Og atter Evighed som Tid,
Han føler ikke Verdens Strid;
Den Gud, han kjender i Hans Naade,
Seer han i Alle Alting raade.

Til Jakob Böhme hen jeg kom,
Han var eenfoldig, stille, from,
Og dog paa Væsners Væsens Bog,
Paa Mennesket, Guds Billed, klog;

*) Den tydske Philosoph, et Hædersnavn til Jacob Böhme.

Det Liv, han lærte mig at fatte,
Jeg sælger ei for Verdens Skatte.

En Fugl har Luften til sit Hjem,
En Plante groer af Jorden frem,
En Sol staaer paa sit Firmament,
Guds Hjerte var hans Element;
Han stod i det som en Forklaret,
Saae Gud i Verden aabenbaret.

Ei Jeg, mit kreaturlige Jeg,
Han lærte, saae Urgrundeps Vei,
Og dog i Sjælenes Essents,
Guds Liv i Adam i Potents,
Der, var jeg, Herrens Værk jeg skued,
Af Hans Idea gjennemluet.

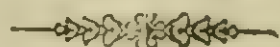
O, det, som Tiden sukker for,
Den Tanke, vi tør kalde vor,
Det, hvortil Tydsklands Aand er kaldt,
Vandt først i Böhme ret Gestalt;
Men eengang skal det mægtigt lyde
Og alle tydske Sjæle fryde.

Og, ædle Herre, hid I kom,
At kæmpe for den Helligdom,
Derfor velsigne Jer vor Gud,
Jert Folkes Engel paa Hans Bud
Afvende hver en Nød og Fare;
Men mægtig truer Mørkets Skare."

I dybe Tanker Kongen sad:
„Giv os Jert Navn!“ han Manden bad,
Og udbrød til sin Adjutant:
„I Sandhed, jeg den Rette fandt!
Orakkeltoner her jeg hørte,
Som Tidens Frem forbi mig førte!

Det Frem, jeg haaber sikkert, maa
Eengang vort Folk i Norden naae,
Saa til Bevidsthed kommer klart
De nordiske Naturers Art,
Saa Folkets hele Livserfaring
Ved Tanken finder sin Forklaring.

Dybt vore Göthefædre saae,
Forbauset tidt jeg hørte paa
De Sagn, de har sig efterladt,
Hiin Hedenoldets Viisdomsskat:
Eengang al Verden skal fornemme
Lyd af et Liv, som der har hjemme.“

Stemmer fra andre Verdener.

En diabolisk Aand.

Man troer, at man trækker en Tryllering
Med sit theologiske Bogstavkram,
Der skræmmer og udelukker ham,
Den Løve, som lurer rundtomkring,
Man troer, han maa gaae i Orken om,
Og brøle for Sult, med Maven tom,

Men midt blandt Jer han staaer uden Spring;
Thi aldrig kommer I udenfor
Den magiske Kreds, som nu er vor. —
I Tiden alt Evigheden er,
(Skjøndt Sagen er gjerne skjult for Jer,)
Og Livet, som I leve herneden,
Fortsættes igjennem Evigheden. —
I snakker om Christi Aands Paatagelse,
Og om det gamle Menneskes Afdragelse;
Men naar I nu eengang vaagne hisset,
Om evig Salighed forvisset,
Og finde Jer i den gamle Søle,
Den gamle, bekjendte Region,
Lidt flaue kan vel Nogle sig føle
Og rympe Næsen ad vor Person,
De Fleste holde dog Ørene stive
Og paastaae yderlig naive,
At Skinnet bedrog, at Alt er vundet,
Og at de den bedste Verden har fundet. —
Jeg havde Lyst at tegne dem a'
Til min Laterna Magica:
Alt mangen protestantisk Figur
Jeg har i den som Carricatur. —
Her er nu først den muntre Fyr,
Som gjorde med Nürnbergs Raad Ustyr:
Alt da han endnu var ganske liden,
Han vidste godt, at i Hofdragt Fanden
Ei meer er at see, med Horn i Panden,
Men at man ogsaa gaaer frem med Tiden;
Han kjendte Jesus som ædel Mand,
Der kom, for at udbrede Forstand,

Om end man ofte, hvad der var slemt,
Saae ham lidt altfor excentrisk stemt.
Og nu er den Lille bleven stor,
Nu ordentlig han bevise vil,
At vi er Phantomer og Skyggespil,
Som alle Aander paa denne Jord,
Om hvilke nu ingen Dannet taler
Saalidt som om andre Idealer.
For Resten han sværmer for Dyd og Moral,
For Liberalisme,
For Criticisme,
For Realunderviisning
Og Fattigbespiisning,
Og er af bare Forstand snart gal. —
Modstykket er her at see: Obskuranter,
Hans himmelske Naades rette Fjanter;
De hænge over en gudelig Bog,
Hvorpaa selv Fanden ei bliver klog,
De brøle for Gud saa himmelske Sange,
At Englene korse sig ganske bange,
De sukker over den megen Synden,
Gaae svangre med Dommedagsforkyndem,
Og vente, som Fanden paa Sjælen venter,
At den syvende Kirke kommer med Renter;
Men Hovmodsdjævlen i deres Sind
Saa smaat dog har kvarteret sig ind. —
Her er igjen et Par af Sværmere,
Som snakke med en latterlig Seighed
Evindelig kun om Alhed og Jeghed,
Om Immanents
Og Transscendents,

Og mene sig derved Himlen nærmere,
Og mene, de er det Verdens Salt,
Som giver Suppen Smag overalt.
Aa! bliv kun ved paa den Maneer;
Allerede, hvorhen I vil, man seer.
Tilsidst I vor Herre bevise vil,
At I er en sand Gudmenneskehed,
At kun som Aand i Jer Han er til,
Og kun sig i Jeres Bevidsthed veed,
Og maa dog tage sig vel i Agt,
For ei at blive hiinsidig abstrakt.
Da bliver det store Slag leveert,
Og Kjødet tilgavns emancipeert,
Vor Herre selv maa sige Veet
For den altfortærende Subjektivitet. —
Jeg kunde gjerne tjene med Mere
Fra min Laterna Magica:
Bebrillede Herrer poetisere,
Og Kandestøbere politisere,
Og Fanden ta'er dem, etcetera.
Var ikke man udødelig, vel
Man havde Grund til at lee sig ihjel. —
Ah! det var det store Resultat
Af den verdensberømte Reformation,
Af Luthers høie Intuition,
Af Aandens saa kaldte ny' Foryngelse
Og Gudomklyngelse,
Dens Stræben imod sin Selvforklarelse, —
Sin indre Frihedsaabenbarelse —
Det kalder jeg sandelig plakat.
Saa det er det, hvorfor nu man strider,

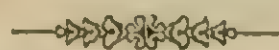
Hvorfor man al Verdsens Onder lider,
Hvorfor den glubske, svenske Bjørn,
Hvem vi dog kjønt ved Næsen ta'er,
Nu skaber sig som en gudelig Nar
Og staaer og fisler for Troens Børn. —
Jeg altid Folk naragtige fandt,
Men aldrig som nu; det er vist og sandt.
Den Expedition til vort Hovedkomptoir,
Som bliver Enden paa Verdens Løb,
Den kunde man faae for bedre Kjøb
Og fuldt af det Gode paa denne Jord. —
Men der er Een af vor Herres Narre,
Sin Følelse knap han med vor vil parre;
Begeistret for Hans Naades Triumpher,
Han raaber Bravo, naar hiin blot trumfer,
Og sætter sig paa den høie Hest,
Gjør med Obligatbasuner Blæst.
Hvor han er, maa man sig lidt genere,
Og heller vil jeg mig rekommandere;
Jeg agter desuden at inspirere
Jesuitten til at intervenere,
At Alting snarere fremmes maa,
Og den hellige Konge Paradiis naae;
Ifald da ikke Sveitseren alt
Isøvn for lang Tid siden faldt,
Og faaer en Smed til den rustede Slaa,
Som grumme sjelden der dreies paa.

(Forsvinder.)

Tydsklands Engel.

I forskjellige Kredse,
Skilt' fra hinanden

Som Lys og Mørke,
Skjøndt i samme Tid,
I samme Folk,
Ja, i samme Sjæl,
Udvikler sig Menneskets
Liv paa Jorden.
Himmel og Helved
Lever alt hernede,
Kæmper hernede
Kæmper ogsaa her.
Protestantismens
Dybe Inderlighed
Har et dobbelt Ansigt,
En dobbelt Sjæl,
Den lyse, den mørke.
Dog, ikkun i den
Er der levende Haab,
Er der Fremtidsfylde;
I den kun Aanden
Imod Idealet
Frem kan stræbe
Og finde sin Forklaring. —
O Herre, styrk,
Til hans Gjerning er endt,
Den Konge, som strider
Vældig for den!

Catholsk Aand.

Jesuitterne i Wien.

Det store Jesuitkollegium,
Høiskolen for det søndre Tydsklands Egne,
Laa smukt i Wien, paa Torvets aabne Rum,
Og var i Pragt snart for et Slot at regne;
Stort var dets Ry; den Pater Canis, som
Opfostred Keiser Ferdinand den Anden,
Som trykked Baierns Max sit Segl paa Panden,
Han havde grundlagt det, til Fryd for Rom.

Fra hele Verden Store kom og Smaa,
Polakker, de fra Spanien og Ungarer,
Fra Nord, som Braunsberg*) fæsted Øiet paa,
Ja selv Chineser, Inder og Tatarer;
Men først og sidst dog Tydsklands Sønner kom,
For romersk Kløgt og Viisdom her at lære
Og atter til Fordærvelse den bære
Saavidt i Landet, som de spredtes om.

Imens de her studered, man igjen
Studered nøie hver Naturs Talenter,
For endelig den ei at sætte hen,
Hvor ei dens Evner bragte gode Renter;
Den Fine let en Plads vedhove fandt,
Som Prindselærer man ham engagered,

*) Et Jesuitseminarium ved Østersøen.

Den Lærde til Cathedret man levered,
Den Fromme brugte man som Prædikant.

Skjøndt Alting nu var fuldt med Krig og Flugt,
Det rørte næppe dog de fromme Fædre,
De holdt den ønskeligste Skoletugt,
Som midt i Fred ei kunde været bedre;
Her underviistes der i Polemik,
Om Nødløgn, Kjættermord man disputeerte
Sin Aristoteles man criticeerte,
En Cursus om velleitas *) man fik.

En Ordnens Official i Cellen hist,
Den gamle Pater Anton, stod og taled,
Han harangueerd nidkjært først og sidst
En Broder, som til ham var anbefalet;
En værdig Alvor i hans Adfærd laa,
Den Verdensklogskab aanded i hans Tale,
Som de Indviede fra Ordnens Sale
Besade til en Grad, som ikkun Faa.

Den Gamle sagde: „Naar mit Øie seer
Paa statum ordinis, da maa det græde;
Hvad hjælper Pater Lamormain **) os meer,
Kan selv vor Helgenkeisers Andagt glæde?
Han beder fromt, sit Liv han gjerne gav,
For hver en vantro Kjætter at omvende;
Men knuust er Liguens Magt, og hvad mon denne
Friedlænder vil med hans Apostelstav?

*) Et skolastisk Kunstord, „Villeheden.“
**) Ferdinands Skriftefader.

Sit eget Vel, ei vores — frygter jeg;
Ak, Jesu Selskab har ei Held i Landet!
Nys fik vi Kundskab ad en sikker Vei,
At alle vore sidste Planer stranded;
Til Restitutionsediktet godt
Os narred Richelieu, den snilde Franske,
Det skulde gavnet os, og dog det ganske
Blev for vor Sag til Skade som til Spot.

Hispanien sank, med Rom er Wien i Splid,
Og naar de kjære Herrer Cardinaler
Et Ord kun tale vil i rette Tid,
Silentium Urbanus dem befaler;
Skjøndt Saxens Churfyrst vakler op og ned,
Med Sveco mener han dog meest at vinde,
Og nylig havde Böhmerland han inde,
Hvor før med Seier vi for Kirken stred.

Er Gud da luthersk? er den Tid forbi,
Da Kunst og Lærdom hylded Kirkens Lære,
Og skal et nyt, zelotisk Barbari
En Grav for al Classiciteten være?
Nys Kunsten i St. Petri Thrones Ly
Og hos Florentzes store Medicæer
Fandt sine ny', beromte Koryphæer, -
Skal da Culturen nu med Troen flye?

Min Sjæl er mørk, naar jeg betænker kun,
Hvor i min Ungdom Ordnen fik sin Ære,
Da midt i India, ved Japans Sund,
Xaver forkyndte Kirkens rene Lære,

Da rex Svecorum*) vor Apostel blev,
Da Catharina Medici regjered,
Da Propaganden Kirkens Børn formered,
Philip secundus Kjættere fordrev.

Jeg haaber dog, at Lykken komme kan,
Fem Brødre fvor Kong Gustavs Død — men stille!
Til Dig jeg vender mig, Du Hædersmand,
Vor Orden til sit Kald udvælge vilde;
Snild er Du, o, saa brug Din hele Kløgt,
For Frankrigs Sag fra Sverigs bort at vriste,
En Richelieu har Du at overliste,
Men og en Ludvig, let at faae til Frygt.

Den Høiærværdige fra Würtzborg har
Vedhove virket for os paa det Bedste,
Dog tør ei Ordenen, den Sag er klar,
Sin ganske Lid til ham alene fæste.
Spor Du hans Planer op, og brug til den
En Børs med Guld, til hiin et venligt Øie,
Pas paa Din Skriftestol for Alting nøie
Og stræb at trække Hoffet til den hen!

Si, quod apparet nobis album, tidt
Vor Kirke som et nigrum vil forsvare,
Debemus itidem, quod nigrum sit,
Ecclesiæ conformes pronuntiare.**)

*) Kong Johan.

**) Naar Kirken siger, at det er Sort, som vi antage for Hvidt, maae vi, forat bevare Enighed med Kirken, ogsaa kalde det Sort. Loyolas exercitia spiritualia, 1635, pag. 141.

Tilladt er Alt, thi som et Pergament
Jo taaler hver en Haand, som paa det skriver,
Saa Naaden hver Natur, der ikkun driver
Med Flid den Gjerning, hvortil den er sendt.*)

Besøg før Richelieu dog Leiren strax,
Ei Planerne mod Gustavs Liv bør glemmes,
Desuden maa nødvendig Hertug Max
For Øieblikket godt mod Friedland stemmes;
Paa samme Tid som Dig, en Anden vi
Til Saxens Hofpræst, Hohenegg, vil sende,
Ved ham vi tænke, Fyrsten at omvende,
Saa Svenskens Tid er ogsaa der forbi.

Min elskte Broder, Gud Dig give Held!
Vor Ferdinandus selv vil lægge Kronen,
Og, bedende for Dit og Ordnens Vel,
Vil han barfodet gaae i Processionen;
Saa mange Frommes Bønner hjælpe vil,
At Satans hele Væv kan sønderrives,
Og Kjætterkongen i sin Død hengives,
For sildig angrende sit onde Spil!

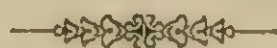
Eengang da vel vor Time komme skal,
Saa Guds og Ordnens Sag sig atter hæver,
Den frie Tankes Hovmod staaer for Fald,
Alt mangen Kjætterfyrste for den bæver;
Men Lyset, som fra Skolen her udgaaer,
Fra Tydskland sig til Nord og Syd skal brede,
Hvert Folk for Moderkirken at berede,
Og vinde Sjæle til den, Aar for Aar.

*) Orlandinis Jesuitterhistorie, pag. 3.

Frants Borgias Spaadom, haaber jeg, er sand:
I Verden ind vi kom som Lam saa fromme,
Som Hunde man afsted os jage kan,
Med Ørnens Flugt vi skal dog atter komme!
Og selv, om Hjertet i vor Christenhed,
Den hellige Fader, blind os vil bestride,
Med ægte Romerkraft vi dog skal vide,
At styrte hans og vore Fjender ned.

Nu Broder, jeg til Afsked minder paa
Den Lydighed, vi Generalen skylde,
Hans Planer ubetinget følges maae,
Hans Villie Du, som var det Din, opfylde!
Arbeider Du med Klogskab i Paris,
Kan Planen til et heldigt Maal Du drive,
En Hæder for vor Orden Du skal blive,
Skal nævnes i vor Protokol*) med Priis.

Og saa farvel!" Med Anstand bøiet hen,
Et Kys han trykked Broderen paa Panden,
Hiin kyssed Officialens Haand igjen,
Saa hilsende de skiltes fra hinanden;
Sin Smule Reisetøi den Yngre tog,
Og i sin Kutte svøbt, igjennem Staden,
Hvor Wiens Befolkning myldrede paa Gaden,
Han taus og hurtig i sit Ærind drog.

Morderens Indvielse.

Paa Altenbjerget Wallenstein stod,
Forhugt var Skoven omkring dets Fod,

*) Ordenen førte Protokoller over alle dens Lemmers Opførsel.

Hans Vold med Skandsekurve bedækt
Og tæt med truende Malmrør spækt,
Og bag ved Volden Leiren laae
Og var som en Stad at skue paa.

Udrustet altid en Deel af hans Hær
Bevogted Svensken med draget Sværd,
Men Resten leved saa frank og fri,
Som Orlog og Krig var længst forbi,
Beruste tumled hans bedste Mænd
Med „Hurenwebelens"*) Skjøger hen.

„Igaar, de sang, jeg Djævle nedhug,
Idag mig svinger en Engel smuk.
Kom Glut, flet Roser, og dands omkring
Som var det vort sidste muntre Sving!
St. Peter, haaber jeg, ikke vil
Os Himmerigs Porte lukke til.

Eia! vi for Himlen stride her;
Guds Moder, Dig vi vied vort Sværd,
Og Dine forvildede Faar igjen
Vi alle drev til Din Sti jo hen;
Og for Din egen Ære Du maa
Tilhaande lidt med Din Bøn os gaae."

Capuzzineren hæved sin høie Røst,
Han tordned mod Folkets Syndelyst,
Soldatens raslende Tærningspil
Sit Amen messede fromt dertil,

*) En saadan Opsynsmand over de offentlige Fruentimmer fandtes i Leiren.

Og Mangen, i Keiserens Farver klædt,
Forbanded sig mod hans Majestæt.

Den baierske Max i sin Teltdør stod,
Hans Blik var som Ild, hans Kind som Blod,
Han vendte sig bort, forbanded sit Sværd
Og Wallensteins Liv og Wallensteins Hær,
Guds Moder, han bad, sig snart befrie
Fra dette friedlandske Slaveri.

Som meer beslægtede Toner ham klang
Den dybt melankolske, spanske Sang,
Som de sang til Mandolinernes Lyd,
Om det herlige Liv i det milde Syd,
Paa Kastiliens Bjerg, ved Valencias Strand,
Om Længslen efter Fædrenes Land.

Der, hvor de vildeste Bander var,
Hvor Vallonerne dandsed, Par om Par,
I en ildrød Dragt Friedlænderen treen,
Hans Aasyn var strengt, som hugget i Steen.
„Il tiranno!“ hvidsked Luccenseren bleg
Til sin Nabo Kroat, som sky undveg.

Paa Toppen af Bjerget nu han stod
Og stirrede ned med et haanligt Mod:
„Sildæderne *) samles paa Sletten der;
Lad dem kun høre vor muntre Færd,
Ei Død eller Djævel **) skræmmer os,
Der skandsed, Himmelens Lyn til Trods!“ —

*) Skjeldsord til Svenskerne.

**) Thott og Teufel, to svenske Generaler.

Men fjernt i et Telt var Lyset tændt
Paa Altret, ved Nadverens Sakrament,
I Virakskyer Chorklokkerne klang,
Jesuitten fra Wien sin Messe sang;
En Munk, udkaaren til Morder, stod
Med sværmende Blik ved Altrets Fod.

„Nu Broder, ræk mig det hellige Brød",
Han bad, „at jeg salves til Fjendens Død;
Gid Hostien vorde en Slangebrod,
Den saare mit Bryst med en evig Od,
Hvis ikke jeg volder Attilæ*) Fald,
Hvad heller døer i mit Hævnerkald!

Mit Kald! Mord tør man kalde det, Mord! —
Ja Mord af dæmonum princeps**) i Nord,
Der med troldkløgtige Finners Sang
Kan døve himmelske Sværdes Klang;
Mod Djævlen gjælder ei Lov og Ed,
Lyksalig er den, som støder ham ned!

Hvad hjalp den hellige Faders Bøn
Til reginam coelorum***) og hendes Søn,
Hvad hjalp, at Englenes Stridbarhed
Og Himmelens Hære mod ham stred?
Med sit af Satan fortrylte Sværd
Adsplitted han Kirkens hele Hær.

Skal Kjødets Frihed da Fremgang faae,
Den saliggjørende Kirke forgaae?

*) Saaledes kaldte Catholikkerne Gustav Adolph.
**) De onde Aanders Fyrste.
***) Himlens Dronning.

Hæresiets glubende Tigerkat
Med Krallen gribe vor Moder fat,
Med Triumph udstøde sit Helvedbrøl
Fra Svælget, der brænder som Svovlets Pøl?

Guds Moder græder, de Helliges Chor
I Himlen sidde med Smertens Ord;
Ak, Søn, de raabe, har Du ei Mod,
Udgyd da Kjætterens Hjerteblod!
Dybt ind i mit Bryst de Stemmer foer,
Blodeden paa Christi Kors jeg svor.

Tre Døgn jeg saa mit Rosarium bad,
I Cellen jeg sad, ei smagte jeg Mad;
Jeg bad, og jeg sang, Bodssvøben jeg svang,
Min Hud i blodige Strimer hang;
Paa ham jeg kun tænkte, den Dæmon, som
Guds Stol vil styrte, vil knuse Rom.

Forgangen Aften jeg nær ham stod,
Men Satan røved mig alt mit Mod;
Jeg flygtede bort, Voldvagten skjød,
Han traf, jeg troede mig halvveis død.
Men, Broder Munk, Du maa mig indvi',
At corpus sanctorum*) staaer mig bi!" —

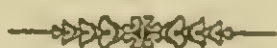
Hans Mund annammed Hostiens Brød,
Hans sværmende Blikke stod i Glød:
„Nu syng over Dolken, dens Od er god,
Den tørster efter sin Fjendes Blod!" —.
Da Munkens dæmpede Tryllesang
Hen over den nøgne Dolkod klang.

*) De Hellige.

„Drag, Broder, til antrum draconis*) hen,
Bag Natten er der dog Morgen end!
Men, falder Du — Jesu Moder skjøn
Dig venter med sin evige Løn,
Og Brødres hellige Dolke skal
Vist hævne vor første Kæmpers Fald!"

„Vivat Ferdinandus," han sang, „ved mit Bryst
Udhviil Dig, o Dolk, til den sidste Dyst!"
Og op fra sit Altars Fod han steg,
Gik gjennem Vrimmelen høi og bleg;
Snart stod han i Nattens Stjerneskjær,
Friedlands astrologiske Taarne nær.

„Hist nede fryder sig Dragen fra Nord,
I hans tuguriis**) Glæden boer;
Men Juppiter danner i Conjunction
Med Mars en herlig Constellation.
I evige Stjerner, stat mig bi,
Og Attilam til hans Død indvi!"

Mordforsøget.

Klokkerne slog i den slumrende Stad,
Det hørtes fra det Fjerne,
Imens i Teltet Kong Gustav sad
Med Axel Oxenstjerne.

*) Dragens Hule.
**) Pauluner.

Herr Axel trykkede Kongens Haand:
„Nu Eders Dyb jeg fatter,
Alexandri mægtige Herskeraand
Med Eder fødtes atter.

I høit, næst Biblen, i Ære holdt
Den gamle Verdens Skrifter,
Dens Heltes gesta*) Eder stolt
Opildned til Bedrifter.

I veed, at ikke tilpas mig kom
Jer Langveisfart i Franken,
Et Tog mod Keiseren syntes jeg om,
Kun Wien stod mig for Tanken.

I valgte dog bedst, da I drog hen,
Fik Liv i Tydsklands Hære,
Og danned Jer af Rigsstædernes Mænd
En tro Armee med Ære.

Kanoners Nøgler i Frankendal
Dens Stæders Port oplukked,
I tumled den „gamle Corporal", **)
Saa han sin Sjæl udsukked.

Hist ultimus***) staaer, og mat og bleg
Jeg troer han alt er blevet;
Giv Tid, den grusomme Svelteleg
Har snart ham heelt oprevet.

*) Gjerninger.
**) Tilly.
***) Den Sidste, Wallenstein.

Da maa det vaklende Saxens Magt
I Eders Arme falde,
Alt Tydskland vorde Jer underlagt
Og Eder Herre kalde."

„Nei, Axel," lød Gustav Adolphs Svar,
„Ei Nürnberg mere sukke,
Vor Stridssang, tonende, mægtig og klar
Dets Jammer bort maa vugge.

En Stund vi tøved, nu er det Tid,
Den Onde vi besværge;
I Herrens Navn til den sidste Strid,
Til Storm imod hans Bjerge!"

„Men, svigter Planen?" „Herr Cantsler, ha,
I styrker just ei Modet;
Hvor fik I de iisnende Strømme fra,
I gyder os i Blodet?"

„Min Konge, dæmped Jer ei min Kuld,
Naar I vil til at gløde,
Eders Aand, som er af Flammer saa fuld,
Var da forlængst lagt øde.

Hør mig, det gjælder det sidste Kast,
Tabt, eller evig vundet;
Kæmp rolig og seir, da staaer det fast,
At I har Kronen fundet!

I primus*) kunde været i Nord,
Hvis I det havde villet,
Endnu dog bedre her, som jeg troer,
Gud Eders Sag har stillet.

Alt Tydsklands Bygder, saavidt de gaae,
Til der, hvor Alper stige,
Ladoga hist som en Grændseaa,
Det kalder man et Rige!"

„Nei, Cantsler," skjemtende Kongen lo,
„I har for stort et Øie,
Med Vidden fra Rügen til Rhin, vil jeg troe,
Vi kan os lade nøie.

Men Midnatstimen den er nu nær,
Og I er vistnok mødig,
Den Amme, der vaaged for vor Hær,
Har vel en Slummer nødig.

Sov sødt!" Kong Gustav alene stod,
De Lamper brændte matte,
Han støttede Sværdet mod sin Fod,
Hans Tanker var saa bratte.

„Ha, Tydsklands Krone, det rige Lands
Ved Rhins og Donaus Strømme,
Den Tanke straaler med mægtig Glands
Og fostrer stærke Drømme!

*) Den Ypperste.

Og stable de Munkekutter smukt,
Hvert Lysglimt at fortrænge,
De smedde Lænker for Tankens Flugt,
De Baand om Aanden hænge.

Du er mit Vidne, som Alting veed,
At for Dit Ord og Rige
Jeg løfted mit Sværd, drog ud og stred
I Guds og Friheds Krige.

Min Idræt var det, af Sværdelyn
At bygge Muur og Virke,
Der stod for Syn og for Oversyn
Og skjermed om Din Kirke.

Og nu — mon han, som høiest er sat,
Ei Spiret bedst kan svinge,
Kan tænde Dit Lys i den vilde Nat
Og Babels Trædskhed tvinge?

Dybt i min Natur der ligger en Lyst
Til Høiden at bestige,
Dertil er jeg født, frit aander mit Bryst,
Let Hjertet slaaer tillige.

O! kan det da være Din Fjendes Magt,
Som vil mig her bedaare,
Som har de Tanker i Sindet lagt,
Kun for min Sjæl at saare?

Hvo er reen for Dig? ransag mig Du,
Og finder Du Ondt derinde,
Da svigte mit Haab og vorde til Gru,
Da lad mit Blod kun rinde!"

Henbøiet, knælende laa han der
Og kæmped Aandens Kampe,
Der var saa tyst baade fjernt og nær,
Halvt slukt var Teltets Lampe.

Da lød der en Tummel, dæmpet og mat,
Mod Døren Gustav stirred,
Han lytted, og undrende midt i Nat
Fornam to Sværd, som klirred.

Til Døren han gik, han Anders saae,
Af Harm Livknegten rysted,
En Skikkelse med en Kutte paa
Hans faste Favntag krysted.

Og Anders retted sig, høi og lang,
Men slap dog ei sit Bytte:
„Nu sætter Satan sit Hjul i Gang,
Eders Naade maa sig hytte!

Nat var det, en Angest med Eet mit Sind
Med al sin Vælde krammer,
En Røst saa bønlig mig bad: gaae ind
I Kongens Sovekammer!

Ind kom jeg; Kors! i en lønlig Vraa
Sad han med Dolk ved Brystet;
Eders Naade seer nu selv derpaa,
Hvad Fugl Jer gjæste lysted."

„Hvem er Du?" Klemt i Drabantens Arm
Stod Fangen krum og bøiet,
Hans Læbe var stum, men myrdende Harm
Ham funkled ud af Øiet.

„Ha, Morder, Din Arm Guds Almagt bandt,
Priis skee den Evighøie!
Endnu vort Haab og vor Idræt fandt
Dog Naade for Hans Øie."

Gustav Adolph og den friedlandske Hovidsmand.

Siig, hvo holder der i Natten,
Leirens Porte nær?
Om hans Rustning strøifer tvivlsomt
Sommernattens Skjær.

„Sveas Feltraab! svar os Nytter,
Giv os Ordet hen!"
„Ei jeg Eders Feltraab kjender,
Er af Friedlands Mænd."

„Stræk da Vaaben, Overløber,
For Vedetten her!"
„Før mig strax til Jeres Konge,
Her er Hest og Sværd!"

„Hvis I venter til imorgen,
Gaaer det an, maaskee."
„Elsker Du Din Konge, Svensker,
Maa jeg strax ham see!"

Just som Morderen var greben,
De for Teltet stod:
„Meld os, Vagt, hos Majestæten!"
Døren op sig lod.

Og med sammenbundne Hænder
Ledte de ham frem,
Rank i sine Baand at skue
Gik han mellem dem.

„Siig, hvad har Du vel at melde,
Siig det, Høvidsmand!"
„Jeg en Fjendes Liv vil redde,
Redde, hvis jeg kan.

Herre, sig en Munk har sneget
Hid i Teltet ind,
Med en lønlig Dolk ved Brystet,
Med et mordersk Sind.

Om hans Plan mig Beuerns Abbed
Sendte sikkre Bud,
Og besvor mig, hid at ile,
Elsked jeg min Gud."

„Ha, vel ham, som nys min Livknegt
Gjorde tam og from!"
„Nu, Maria være lovet,
Men for seent jeg kom!"

„Til en Kjætterkonges Redning
Du da kommen er!"
„Ja, thi kun i aaben Feide
Jeg bekæmper Jer.

Troen, mig min Moder lærte,
Barnets Kjærlighed,
Mandens Kraft og Gubbens Glæde,
Den, den I bestred;

Troen paa vor Frelsers Moder,
Paa den Helgenflok,
Der holdt ud i Nød og Døden,
Trodsed Baal og Blok.

Derfor er jeg Eders Fjende,
Fjende til min Død,
Skjøndt en meer livsalig Konge
Aldrig før er fød."

„Fjende, Tak! Du og Din Abbed
Har Kong Gustav lært,
At der gives Catholikker,
Gud og Æren værd'.

Løs hans Hænder strax, Soldater,
Der, Dit er mit Sværd!
Brug det, naar vi atter mødes
I den aabne Færd!"

Capuzzinerprædiken i Wallensteins Leir.

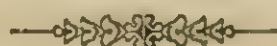
Hvad er det for et Liv, som her I fører,
Hvad er det for et gaudium, som man hører?
Mon det Kirkens militia, Stridsmænd, er,
Mon Christus redivivus vil kjendes ved Jer? —
Ved Messen man sjelden besøger hans Person,
Men tidt faaer diabolus Invitation;
Hvert „Fanden hente mig" er jo en slig,
Og jeg finder den Sag ham saa ganske lig,
At han føier tilsidst sig efter Jert Ord,

Expederer Jer til Helved, naar mindst I det troer. —
I spiller mig bestandig paa det Instrument,
Med hvilket Herr Satan bedst er tjent.
Og kan I gjette, hvad det er for eet?
Paa en Harpe maaskee? Nei, der feiled I lidt;
Da den lille Kong David tog den i sin Haand,
Blev Satan forjaget af Sauli Aand.
Paa Basunen da? Det bør man ei troe,
Ved dens Lyd sank Muren om Jericho.
Men paa Trommen? Herr Pharao misted jo sit Liv,
Da den var Jødernes Tidsfordriv. —
Jeg vil sige, for ei at opholde Jer:
Instrumentet den gamle Lire er.
Den spiller I paa, saa det ret er en Lyst;
I komme til Præsten, skrifte Jer Brøst:
„Kjære Pater! jeg tidt har bedrevet Hor,
Har røvet til Trods for Decalogi Ord!"
Han formaner Jer smukt, og I love Bod,
Men næppe hans Skriftestol I forlod,
Før I atter gribe til Liren paany,
Og vende, som Hunden, om til Jert Spy. —
Og dog Catholikker I kalde Jer,
I høre til den sande Kirke, der
Alene kan aabne Himmelens Port,
Og I raabe, at I troe; hvad nytter det stort?
Nei, Troen bevises af Gjerninger kun,
Vær god mod Jer Præst, slaa Synden paa Mund!
See blot til Ferdinandum, vor kjæreste Keiser!
Han gjør i sin Fromhed lange Reiser,
Og ærer Kirken, vor hellige Moder,
Apostler og Præster fylder han med Goder;

Millioner af Kjættere har han omvendt,
Og hjem dem til Moderskjødet sendt.
Og see til vor Max, den velsignede Mand,
Net et Exemplar paa Ydmygheds Stand!
For den wienske Jesuit han bøied sin Aand,
Forsonlig han Wallenstein rakte sin Haand,
Og glemmer Alt, der mellem dem var;
Nu er de som Eet, o nobile par!*)
Og jeg tænker, at Vandet før i vor Rhin
Vilde blive den lifligste Hochheims-Viin,
Som I kjender af Erfaring desværre godt,
For de veg for Svensken et Haarsbred blot;
Nei, aande de skal paa den Sneehund saa,
At han og hans Hvalpe tøe og forgaae,
Og den hellige Faders Inqvisition
Faaer Kjætterne tilbage til Troens Bataillon. —
Ak, hvis I kun var, hvad I kalde Jer for,
Miserabel stod ei den Sag, som er vor;
Den Broder, som paa Svenskerens Dod havde tænkt,
Ham har de Djævle nu i Galgen hængt.
O! er der da Ingen blandt Jer alle,
Som tør den Kjætter for Dommen kalde,
Denne Herr Gustav, som er bleven os en Gudsstraf,
En Helvedes Ulv, en satanisk Hund,
Der viser sine Tænder og sin glubske Mund,
Der længe var moden til Polens Brand?
Er der Ingen, man ret kan kalde Mand,
Som vover sig mod ham med Dolk eller Kniv,
For at ende med Eet hans forbandede Liv?

*) O, ædle Par!

Hvor vi skulde læse Messer og bede!
I Skjærsild kom han da ei til at svede,
Sin forgyldte Bog skulde Paven opslaae,
Og skrive hans Navn mellem Helgeners at staae.
Ved St. Petrum og St. Paulum besværger jeg ham,
Led gjerne for hans Skyld selv Helvedes Skam! —
Men jeg mærker, I nu har Andet at gjøre,
Og Jesus kom vel gjennem lukkede Døre,
Men sagde dog: kast ei Perler for Sviin,
Kom i gamle Flasker ei sød, ny Viin,
Ne sutor ultra crepidam, bliv ved Din Læst,
Ja bliv ved Jer Lire, det staaer Jer bedst!
Og siden I forsmaae Guds Ord og Tale,
Saa vil jeg diabolo Jer anbefale;
Hans er I dog Alle, med Hud og med Haar,
Og in lutum med Jer, til Pølen, det gaaer!
Ei længe kan det vare, han tager Jer snart,
Saa faaer jeg Fred, og min Mund bliver spart.

Gustav Adolph og Beuerns Abbed.

Paa Grund af Pesten og af Hungersnøden,
Der daglig steg og bragte Tusind Døden,
Gav Gustav Ordre til at hæve Leiren,
Og agted med Armeen sig til Bairen.

Hans Folk var fuldt ifærd med, bort at drage,
Et Par Depescher holdt ham selv tilbage,
Da meldtes der, at midt i Rednitz'=Vange
Var Beuerns Abbed nylig gjort til Fange.

„Saa bring ham", Kongen bød, „vor ædle Fjende!
En mere værdig vil vi aldrig finde."
Han kom og hilsed: „Lovet Jesus være,
Blandt Menneskene Fred og Herrens Ære!"

Hans Skikkelse var krum, af Alder bøiet,
Men gammel Fromhed lyste ham af Øiet,
Omkring hans høie Pande flød i Flokker
Hans ringlende, hans skjønne Sølverlokker.

„Tak Abbed," sagde Kongen, „tak, den Stemme,
Der vared os for Mordet, ei vi glemme;
I er vor Fange, men vor Gjæld vi mindes,
Løst er alt Lænken, I skal ikke bindes."

Da bad den Gamle: „Først et Ord I høre,
O, maatte det kun Eders Hjerte røre,
Og Eders Sjæl udvriste fra hans Hænder,
Den Sjælemorders, hvem I nu dog tjener!

Et Huus jeg veed, paa Klippen er det grundet;
Om hist og her en Skjevhed er befundet,
Det dog i gode som i onde Dage
Var fyldt med Herligheder uden Mage.

Jeg hørte Raab: kom, ned vi vil det rive,
At Plads for vore Hytter der kan blive;
En Sværm sig flokked frækt fra Syd og Norden,
Men den forfærdedes af Himlens Torden.

O Gustav! Kirken vil Du søndertrampe,
Men det er haardt, imod dens Brod at stampe;
Gud selv beskjerme vil St. Petri Krone,
Hans Engle staae for Kirkefyrstens Throne.

Betænk Dig dog, før længer frem Du farer
Imod en Kirke, Herren saa forsvarer,
Nedstyrter Klokkerne fra deres Taarne,
Og knuser Altarne for Guds Udkaarne!

O, kom ihu, eet og et halvt Aartusind
Den Kirke trodset har mod Helveds Brusen;
Martyrer gik for den i Døden glade,
Mens Herrens Fred ned over den de bade.

Den Verden med sin Kjærlighed omarmer,
Den over hver en Synder sig forbarmer,
Og Millioner i dens Skjød har fundet
Det, hvorpaa deres Salighed er grundet.]

Betænk de Kræfter, som dens Bryst har ammet,
Dens Aand til Kæmpeværker har opflammet;
Til Kæmpeværker, der skal staae i Glorie,
Saalænge der er Talen om Historie!

O hvilken Tid, da Franker og Normanner
Begeistret kæmped under Korsets Banner,
Da Stridssang blandte sig med fromme Psalmer
I Bethlehem og mellem Zions Palmer!

Hvad virked ei de Jer forhadte Munke!
For deres Ord Druiders Altre sunke,
Ved dem blev Hedninger for Troen vundne,
I deres Klostre Viisdoms Skatte fundne.

Husk St. Bernhardi Strid for Christi Ære,
Tænk paa Mystikkens dyrebare Lære,
Forkyndt med en Johannes Taulers Vælde,
Og af a Kempis i den stille Celle!

See vore Kirker, de udødelige,
Hvis fromme Pragt mod Himlens Stjerner stige,
De hvalte Haller og de slanke Taarne,
De Søiler ud af Marmorstene skaarne!

De skjønne, grandiøse Malerier,
I hvilke Kunsten ganske Gud sig vier,
Hvor Himlens hele Fromhed frem er stillet
I en Madonna, i et Jesusbilled!

Hør Orglets Toner, hør hvor Sangen klinger,
Naar Palæstrinas Aand den let bevinger;
Snart jamrer Sukket, snart i disse Forter
Det tordner som med Dommedags=Akkorder!

Og læs dem, de guddommelige Sange,
Som kun en Dante kunde dem undfange,
Om Helveds Rædsler, Purgatorii *) Pine,
Om Paradiset, Herren skjenker Sine!

Ikkun i vor catholske Moderkirke
Har Aander kunnet skabe saa og virke,
Og det, som er St. Petri Riges Ære,
Dets Adkomst til et evigt Navn skal være. —

Og denne rige Verden vil Du øde,
Vil Dolken i dens Moder=Hjerte støde,
At hun skal ligge der, sit Haab berøvet,
Som Ormen trampet ned imellem Støvet.

Og naar Guds Tempel styrter saa i Landet,
Hvad staaer der da? Et Pindehuus paa Sandet;

*) Skjærsilden.

Da Kirkens Sag og Kirkens dyre Lære
Kun lutter Sekters frække Strid vil nære.

„Jeg Sandhed fandt," saa sige vil den Ene,
„Saa lærer os scriptura, skal jeg mene."
„Nei, kun en Vei for Satan Du bereder",
Der raabes fra det nærmeste Catheder.

Paa Striden kan der ingen Ende blive,
Thi styrtet er det sande Objektive;
I gjør hvert Jeg til en ufeilbar Pave,
Idet I gjør den ægte til en Slave.

Ja, Varslet endnu værre Ting bebuder;
Snart Mennesket sin egen Aand forguder,
Den første Protestant har Satan været,
Og af hans Magter er I heelt besnæret.

O, vi har syndet; Herren kan os straffe,
Men ikke bort han Kirkens Grund vil skaffe;
Den Haand maa visne, der sig tør formaste
Hans Tempels Herlighed i Støv at kaste."

„Hør Gamle," svared Kongen, „stille, stille!
Gud selv imellem Dig og mig vil skille.
Dit Hjerte dog vi saae sig aabenbare,
Og derfor har vi hørt Dig og vil svare.

Den skjønne, Dig saa kjære Middelalder,
Med Korstog og med smykte Tempelhaller,
Hiin Tid, da Følelsen stod i sin Fylde,
Den, Abbed, kan Du aldrig meer fremtrylle.

En Aand behersker Verden alle Dage,
Som fremad vil, og tvinges ei tilbage;
Men Valg imellem Livs og Døds det gjælder,
En Luthers eller Loyolas — enten, eller.

Forgjeves sværmer Du for svundne Tider,
Mens for det Liv, der komme skal, vi strider,
Om end dets Kræfter ligge halvt i Dvale
Og først, naar vi er smuldret hen, kan tale.

Lad dem sig ikkun nu i Sekter dele,
De samle sig dog eengang til et Hele;
Hvad der fra Aanden kom, skal Aanden ene
Og sammensmelte med Guds Ord det rene.

Og dette Ord al Verden skal forklare,
Skal Herrens Hemmelighed aabenbare,
I Frihed og i Lys en Magt det grunder,
Som i al Evighed ei ligger under.

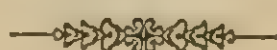
Dets Kraft maa Paven fra hans Throne støde,
Saa Rom skal vorde som en Ørken øde;
Men hvad der Evigt er i Eders Kirke,
I vor det først kan blomstre, først kan virke."

Den Gamle langsomt paa sit Hoved rysted,
Med Inderlighed Kongens Haand han krysted:
„Det er forgjeves, hvad saa end jeg taled,
Nu være Herren Eders Aand befalet!

Vi skilles, Eder true Dolk og Fjender,
En brat maaskee og blodig Død I finder;
O maatte, før I bort herfra skal vandre,
Dog Eders Sind og Tanker sig forandre!"

Kong Gustav sammen sin Depesche lagde:
„I Fred vi da vil skilles ad,“ han sagde,
„I gaaer til venstre, jeg til høire Side,
Den rette Vei vi snart vil faae at vide.“

Han gik, en Stund endnu den Gamle tøved,
Saa underlig tilmode, snart bedrøvet;
Hans Blik og Tanker sig mod Himlen vendte,
En Bøn til Gud for Kongens Sjæl han sendte.

Catholsk Kunst og Catholsk Tro.

I et wiensk Capel, hvor Reliqvier staae,
Hvor en Lampe brændte,
En simpel Kvinde knælende laa
Og sin Bøn opsendte.

En Munk kom gaaende Arm i Arm
Med den pommerske Maler,
Hvis Aand vi ved Nürnbergs Fest saae varm
For Kunstidealer.

I Munkens Blik, da han gik forbi,
Stod Mismod præget,
Nys rev han sig løs fra et Maleri,
Saa dybt bevæget.

Han saae paa Kvinden, hvidsked for sig:
„Din Bøn Du stammer,
En Helgen aabner Dig Himmerig,
Og Dit Hjerte flammer.

Gaaer saa til Din jordiske Dont Du hen,
Du er en Anden,
Du lever, som var kun Verden Din Ven,
Og Din Gud Forstanden.

Guds Liv og Verdens i Dig er deelt,
Skilt er Dit Indre;
Vor Aand, o Maler, begjerer et Heelt,
Og ikke Mindre.

Dog ak, de Sphærer, vi lever i,
Vil ei forliges,
Vor Tro med vor Kunstnerphantasi
Bestandig kriges.

Og naar jeg sidder i Cellen saa
Og Helgner maler,
Jeg gyser, at see i Kunstens forgaae
Min Troes Idealer.

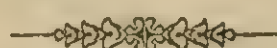
Og naar for et Billed man bøier sig,
Som jeg har dannet,
Det Afgudstjeneste synes mig,
Og mit Værk forbandet.

Og Sandhed den hellige Kunst dog er
Og den fromme Tanke,
De høre sammen som Vinens Bær
Og den grønne Ranke.

Du Maler, der har vor Kirke kjær
Og ærlig stræber,
Hør, hvad for Dig jeg bekjender her
Med dirrende Læber.

Overalt, hvor Folket holder tro
Ved Kirkens Lære,
Er Verdens- og Guds-Bevidstheden To,
Vil Eet ei være.

Mon aldrig Tiderne komme skal,
At vi kan forbinde
Guds Liv i os med vort Kunstnerkald,
Og Forsoning finde?"

Stemme fra Vatikanen.

I Kardinalkollegiet
Der hersked Fred og Ro,
Een fanged Fluer, hisset sad
I Kunstsamtaler To.

Om allehaande Smaating der
Af Resten snakket blev,
Med Disputeren hid og did
De Timerne fordrev.

Da reiste sig Montalto rask,
En kæmpelig Gestalt,
Som for sit djærve Sandhedssprog
Var frygtet overalt.

Han sagde: „Fader, Brødre hør,
Hvad nu jeg tale vil,
Vi spilde Tiden her med Snak,
Mens Alting staaer paa Spil.

Din Krone, Fader, endnu meer,
St. Petri Stol i Rom,
Og Christi dyrtforløste Hjord,
Hans Kirkes Herredom.

Skyd i Pomptinen Harer kun,
Jag Jere Donner op,
Hæng Malerier paa Jer Væg
Og Klæder paa Jer Krop!

Viis Mistro endnu et Aars Tid
Mod Huset Østerrig,
Lad Gustav Adolph, stærk derved,
Faae Fremgang med sin Krig!

Ved St. Laurentio, man da
Ei langt skal lede om,
Før man i Gruset skrive kan:
Her stod engang et Rom!

I lee! See mine Taarer da,
St. Gregor jamrer sig
Og raaber fra den aabne Grav,
Guds Salvede, til Dig.

Du arved Hildebrandi Stol,
Du fik St. Petri Stav,
At den, som Aarons Mandelkjep,
Skal blomstre paa hans Grav.

Alt Ansvar det er ogsaa Dit,
Og hist Du bøde maa,
Hvis grex fidelium *) ved Din Synd
Skal nogen Skade faae.

*) De Troende.

Vel er Du svækket, ikke meer
Med Lænker, Baal og Død
Du Hæresien drive kan
Til Kirkens Moderskjød.

Men brug dog Magten, hvor Du kan,
Inqvisitionens Sværd,
At Satans Yngel mellem os
Ei vorder til en Hær!

Vær snild for Resten, dæmp en Stund
Dit østerrigske Nag,
Betro til Jesu Selskab kun
Din og Din Thrones Sag!

Naar Kirken dem befaler Løgn,
Ei raadvildt staae de da,
Naar Kirken dem befaler Mord,
Ei skrækkes de derfra.

Brug som Gesandter dem omkring,
I Øst og Vest og Nord,
Send Hyrdebreve flittig ud,
Og spar ei smukke Ord!

O! hellige Fader, Snildhed kun,
Og Tiden komme kan,
Da Brod i Ørnens Næb der er,
Og Lynkraft i Din Vand.

Da Verden atter knæle skal
For Petri Stol i Rom,
Og skjælve for det Herskerspiir,
Som der til Magten kom."

Dybt rystet gav Urban til Svar:
„Din Mening vi forstaae,
Og vær, Montalto, sikker at
Vi tænke skal derpaa."

Nu Dagens Møde hævet blev,
Og Alle hasted bort,
Een til sin kjære Donnas Favn,
Og Een til sine Kaart.

Og Flere taled spodsk med Smiil:
„Nu Hildebrand opstaaer,
Vor Herres Kjøter gjøer idag,
Angst blev det stakkels Faar."

Men største Parten sagde dog:
„O, gid hans Ord blev sandt,
Saa Rom sin Herlighed igjen,
Sin gamle Krone vandt!"

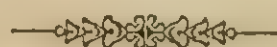
Alene til Janiculum
Montalto sig begav,
Der stod han, saae hen over Rom
Og sønderbrød sin Stav.

„Han vil betænke sig derpaa,
Hans Tanker alt jeg veed,"
Montaltos Blikke stirred vildt,
Hans Kind den brændte hed.

„Nei, Roma, Verdensdronning før,
En Skjøge nu Du blev;
En Løgnprophete kun jeg er,
En Løgnens Aand mig drev.

Skal Mikkelangelos Dommedag
Jeg her for Dine see,
See Englen tømme Vredens Skaal
Og høre paa hans Vee?

Og dog — saalænge jeg endnu
Kan røre denne Haand,
Kan bruge denne Stemmes Malm,
Jeg kæmper for Din Aand!"

Stemmer fraoven.

Engle (svævende over Rom).

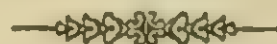
En Engel.

Var det sanddru spaaet,
Skal Babylon forgaae?

Tydsklands Engel.

See! Himlen er mørk,
Dens Stjerner blegne! —
Den Aand, der har skabt
Den catholske Verden,
Men i syndig Forvendthed,
En falden Engel,
Nu staaer som Tyran,
Indtvinger dens Liv
I en aandløs Form;
Den Aand, som vil gribe
Paa sandselig Viis
Sin Frelser og Gud,
Som yderliggjør ham

I Billeder og Toner
Og i Messeoffret;
Den Aand, som standser nu Herrens Aand,
I Hans Virken og Leven
I det indre Menneske;
Den Aand maa styrtes fra Thronen. —
Et dobbelt Vee,
Hvor nu den ei styrter,
Hvor end den tvinger
Den sande Tro!
Der vil den falske Friheds Aander
Berede den til
En Undergang,
Dobbeltrædsom. —
Men hvad Evigt der her er virket,
Virket i Liv, i Tro, i Kunst,
Leve det skal i Evighed;
Gjemt som et døende Hvedekorn
Dybt i den sande Kirkes Skjød,
Skal det opstaae til Herlighed. —
Ud da, I Engle
For Menigheden,
I Hans Navn, der leder
Menneskens Tanker!
Bereder Gustav,
Bereder Kirken,
Bereder Verden,
At Alt sig samler
Til Lysets Seir!

Gustav Adolphs Magt paa sit Høieste.

Den wienske Jesuit i Paris.

Han sad i Cellen indelukket,
Alene den udslagne Dag,
Man hørte, hvor han angstfuldt sukked,
Og Snerten af hans Svøbeslag,
Og hvor han sine Bønner stammed
Med en, af Smerte dæmpet Røst,
Man aned, hvordan Hjertet flammed
I slig en herlig Helgens Bryst.

Lidt efter lidt han dog sig viste,
Naar Soireerne fandt Sted,
Hans sjelden fine Takt man priste
Og den Esprit han svared med.
Han Artigheder kunde sige,
Saa alle Damer kjær ham fik,
Og Æqvivokkerne bekrige
Med et ham eget, aandrigt Blik.

Man ansaae ellers meer og mere
Paris for uforlignelig,
Og med monsieur, masoeur, monfrère
Den tydske Plumphed pynted sig;

Men her en fremmed Munk fremtraadte
Med saadan en Urbanitet,
At intet fransk Geni formaaede
At fatte, hvordan det var skeet.

Naar han kun lod sig see i Salen,
Hvor Modens Atheister sad
Og krydrede med Spot Pokalen
I deres smukke Bunterad,
Selv de, der ellers kunde bide,
Hvem Spotten bleven var Natur,
Saae heelt undseelig til en Side
Af Angest for hans Calembourg.

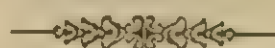
Og naar han læste sine Messer,
Den halve Stad sig der befandt,
Honnette Damer og Maitresser,
Alt, som var fornemt og galant;
De floktes omkring Skriftestolen,
Bestraaled af hans Helgenskjær,
Thi det blev klart som selve Solen,
Han var tilpas for Alle der.

Kong Ludvig lod ham ofte hente
Og fandt i ham et stort Behag,
Og af hans Bistand sig betjente
I mangen lille, lønlig Sag;
Og Munken ikke sine Fædre
Forglemte som en slet Gesandt,
Nei, Dag for Dag, bestandig bedre
Sig Wienerhoffets Plan befandt.

Der var kun Een, som aldrig vilde
For Alvor Virak for ham strøe,
Det var den gamle, feige, snilde
Politiker, Richelieu;
Udvortes yderst høflig mod ham,
Ja, næsten kjærlig, som det lod,
Han ganske hemmelig dog lod ham
Bevogte, hvor han gik og stod. —

Alt større Planer var igjære
Til Fordeel for den wienske Sag,
Kong Ludvig lod sig heelt besnære
Og fulgte ganske Munkens Smag;
En Dag der kom et Bud at melde,
At Kongen hen til sig ham bød,
Det fandt ham i hans Ordenscelle,
Men giftopsvullen, kold og død.

Richelieu gik med i Følget;
Folk mumled alleslags derom,
De syntes, at de saae, han dølged
Et Smiil, der fra hans Hjerte kom;
Courerer fra Versailles fore
Til Gustav Adolph samme Dag,
De bragte Løfter med om store
Subsidier for den svenske Sag.

Wallenstein angriber Saxen.

Og det var Saxens Churfyrst,
Han holdt i Meissen Huus,
Skjød Harer og drak trøstig
Sit Merseborger-Kruus.

Med een Gesandt hos Gustav,
Og een hos Ferdinand,
Han tænkte, han Balancen
I Striden sikkrest fandt.

Mens Herr von Jost, hans Hofnar,
Ham mored med sin Snak,
Indtil den fromme Fyrste
Af Latter næsten sprak. —

Med Hornklang og Halloen
Gik Jagten som en Vind,
Da kom der Bud, at Friedland
Var brudt i Saxen ind.

Men Fyrsten holdt for Øret:
„Skaan os, vor Tid er kort!
See Hinden, hvor den piler,
Vor Graafalk jager bort!"

Det var ved Midnatstide,
Af Jagten træt han sad
Med Fætter Jost og Følget,
Bag Ølpokalen glad.

„Faerlille," sagde Narren,
„I Tanker det mig kom,
Hvorfor man Gud ei træffer
I Saxen og i Rom.

Hist sin Statholder har Han,
Og her Han har jo Jer;
Og det maa Hver bekjende,
At I Hans Billed er.

Som Han i Ufredstider
Balands I holder godt
Imellem Sildekongen
Og ham paa Wienerslot.

Som Gud I har til Venner
De Herrer beggeto,
La'er Friedland være Friedland,
Og har en himmelsk Ro.

Men jeg er grumme bange,
Han faldt paa Knæ og bad:
Guds Billed i vort Saxen,
Frels mig for Friedlands Had!"

„Min Jesus," stammed Fyrsten
Og spildte heelt sit Kruus,
„Kom der ei Bud, at Friedland
I Saxen holder Huus?"

„Jo, Herre!" da han blegned:
„Op, mine gode Mænd,
Han, som kan hurtigst trave,
Til Gustav ile hen!

Mon dieu, mit arme Saxen,"
For sig han hvidsked, „o!
Nu mine store Planer
Maae stilles i Bero.

Jeg troede, Landets Sager
Stod ypperlig for mig,
Med Ferdinando verled
Jeg Jagtbog ordentlig.

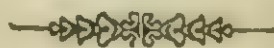
Nys Hohenegg mig meldte
Den wienske Jesuit,
Med hvem jeg skulde raadslaae,
At blive Krigen kvit.

En Fred jeg sikkert haabed
At slutte separat,
Men Friedland Alt fordærver,
Den blodige Soldat.

Som Polyfem Ulyssem
Saa Friedland mig har spart;
Hans sidste lækkre Mundfuld
Er Saxen, det er klart.

Nu faaer jeg dog at kaste
Mig Svenskeren i Favn,
At hjælpe ham til Thronen
Og til et Keisernavn!"

Op styrted han fra Bordet,
Det sang i Kruus og Glas,
Ud raved han i Mørket,
Han var kun slet tilpas.

Gustav Adolph og hans Dronning.

Skjøndt med Dresden og Versailles
Gustav daglig vexled Brev,
Skjøndt Bataille paa Bataille
Voldsomt hen, ham med sig rev,
Havde han dog derfor ikke
Glemt sin Ungdoms Kjærlighed,
Glemt sin skjønne Dronnings Blikke,
Glemt, hvad hendes Hjerte led.

Bud om Kongens Ankomst fore
Muntert ned til Donaus Dal,
Hvor Maria Leonore
Stod i Borgens Sommersal,
Saae, hvor dunkle Viindru'r smilte
Mellem Rosers Herlighed,
Saae, hvor Flodens Hvirvler ilte,
Tænkte paa sin Kjærlighed.

„Helt, min Helt fra Nordens Skove,"
Sang hun, „jeg er Din, Du min;
Kom, at jeg igjen kan love,
At jeg er for evig Din;
Som en Drossel, dybt i Dale,
Længes mod sin Mages Røst,
Saa jeg længes; ak, husvale
Længslen i Din Dronnings Bryst!

Men Du tøver, tøver længe,
Thi som om en Helgen hen
Tydsklands frelste Folk sig trænge
Om min evig elskte Ven;

Ogsaa jeg som Pilgrim gjerne
Vandred over Bjerg og Flod,
Kun et Blik af Nordens Stjerne,
Kun en Hvile ved Din Fod!"

Og det var ved Middagstide
Hun i Haugesalen stod,
Heftig Hjertet slog, thi hvide
Støvskyer sig tilsyne lod;
Bort de drev, hun saae de blanke
Sværd og Hjelme funkle frem,
Saae de svenske Heltes slanke
Skikkelser imellem dem.

Gjaldende Trompeters Toner
Lød fra Slottets Muur igjen,
Muntert Smaalands Livdragoner
Traved over Broen hen;
I det stolte Herrefølge
Speidende hun skued ned,
Saae sin Gustavs Fjerbusk bølge,
Hos Frants Albert Kongen red.

Ned ad Slottets brede Trappe
Iled hun med hastig Fod,
Flagrende den rige Kappe
Flød om hendes Ledemod,
Og en livlig Glands foryngede
Øiets himmeldybe Blaa,
Armen om sin Helt hun slynged,
I Kong Gustavs Favn hun laa.

„Sveas Datter ud er gangen,"
Jubled hun „foruden Sværd,
Første, første Gang nu fangen
Blev den store Gustav her;
Holder fast, skjøndt I er bløde,
Arme, slipper ei hans Bryst,
At for evig jeg de søde
Toner hører i hans Røst!"

Kjærlig Gustav Adolphs store,
Milde Øie tindred ned:
„Min Maria Leonore,
Tak for al Din Venlighed;
Gud Jehovahs Engleskare
Styrked Dig i Prøvens Tid,
Han fremdeles Dig bevare
Naadig under Nød og Strid!"

Men da Kongen i sit Kammer
Ene med sin Dronning stod,
Blussed Kjærlighedens Flammer
Mægtig i hans varme Blod,
Medens han sit Hoved vugged
Ved den skjønne Dronnings Bryst,
Ømt af hendes Graad bedugget,
Sødt af hendes Arme kryst.

Og han leged med de lange,
Sorte Lokkers Ringlepragt:
„Skalke, Kongen vil I fange,
Men han fanger Jer, giv Agt!

Thi en Lænke af de klare
Perler har jeg smeddet her,
Og for evig, vil jeg svare,
Lænker Jer dens Demantskjær."

Og et Diadem han trykke
Paa de dunkle Lokker ned,
Og han kyssede den smykte,
Hvalte Pandes Deilighed:
„Mere skjøn er Tydsklands Krone,
Mere perleklar dens Skin,
Nu, giv Tid, til Fuglens Tone
Atter synger Foraar ind!"

Og hun saae de ædle Stene,
Saae den skjønne, gyldne Krands,
Stirred henrykt paa det rene
Vand i Diamantens Glands;
Med en barnlig Fryd i Øiet
For det blanke Speil hun stod,
Saae sig i sin Pragt fornøiet,
Taug og blussed som et Blod.

„Høie Herre, Du min Konning,
Nordens Engel, Tydsklands Trøst,
Vredes ikke paa Din Dronning,
Paa mit Letsind og min Lyst;
Ak, min Martyrs piinte Lemmer,
Kuglen, som Dit Bryst har knuust,
Alting, Alting jeg forglemmer,
Af Din Kjærlighed beruust.

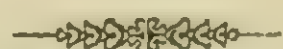
Vee mig! Mordets grumme Værge
Blinker fjernt og blinker nær,
Dolken kan jeg ei besværge,
Ikke døve Fjendens Sværd!
Kun et Øieblik at hvile
Ved Din Vunde jeg formaaer,
See min Helgens Øie smile,
Trykke Læben paa hans Saar."

Og paany med dobbelt Varme
Om sin elskte Konge hen
Slynged hun de bløde Arme,
Græd og lo og græd igjen:
„Stille dog, o Taare, stille!
Hviler jeg Din Barm ei næst,
Høit skal Slottets Klokker spille
Ved Din Dronnings Frydefest!"

Og hun reiste sig, de lange
Lokker ordnede hun smukt:
„Nu skal Leonora prange,
Paradiset er oplukt."
Under Diademet kjærlig
Rødmed hendes skjønne Kind,
Ved hans Side, høi og herlig,
Svæved hun i Hallen ind.

Der var festligt, hele Salen
Smykket med Guirlander stod,
Vinen rigt i Guldpokalen
Sprudled med sin dunkle Flod,

Og de lette, svale Lufte
Vifted fra den nære Dal
Rosers og Levkøiers Dufte
Til den sommerlige Sal.

Fremtidsplaner.

I Raadets Sal, den gothiske, med Haanden under Kind,
Sad Augsborgs Borgemester, heelt tankefuld i Sind;
Herr Gilbert, Nürnbergs Raadmand, af den gode Stad udsendt,
Havde til den Gamle med sit Ærinde sig vendt.

„Faste Herr Borgmester," han sagde, „godt jeg veed
Om Stemningen paa Landet og i Stæderne Besked;
Og de fornuftige Tanker, man træffer mellem Folk,
Vil nok paa Ulmer-Rigsdag faae sig en dygtig Tolk.

Saasandt vor Sag er Friheds, og Kongens Arm er stærk,
Tør vi forvente Dagen, der krone vil vort Værk;
Snart vil han møde Friedland, og hvo kan tvivle paa,
At Sveci stærke Tropper vor Plageaand maae slaae?

Da Tydsklands Keiserthrone, som raver, styrte skal,
Og Ingens Haand sig rører, at redde den fra Fald;
Til hvem mon saa vi jura majestatis give kan,
Hvo kan vor Frihed skjerme, samle det spredte Land?

Det kan Gustavus ene, han, vort Aarhundreds Mand;
Selv Paven tør for Angest knap lyse ham i Band,
Den Græker stadig venter, han skal sprænge Tyrkens Leir,
Ja, ved den hellige Grav der jo messes for hans Seir.

Derfor har ogsaa Nürnbergs det høivelvise Raad
Udsendt mig hid til Eder, at Alt kan gaae i Traad,
At Rigsens frie Stæder nu ved electis maae
Den dem tilhørende Andeel i Ulmer-Landdag faae.

Hvor vil da Tydskland blomstre! Jevn Frihed, sund Forstand,
Vindskibelighed, Handel vil trives i vort Land,
Oplysningen florere, naar Skoler lægges an,
Hvori sin Søn man sætter, at fiint han dannes kan.

Man vil ei længer troe sig til Himmelfart parat
Ved Driveri og Tiggen, ved Suk og Coelibat;
Nei, Nytte vil man gjøre, vil sætte Borgerheld
I virksom, dydig Vandel, der fremmer Næstens Vel."

Heelt længe taug den Gamle, thi tvivlsom var hans Aand,
Da reiste han sig værdig og greb Herr Gilberts Haand,
Og sagde fast og rolig: „Drag kun med Freden bort!
Vor Sjæl den er med Eders, og Eders Raad er vort.

Jeg taug, fordi mit Hjerte det tænkte da som saa:
Mon ingen Tid Vrangvillighed mod Svecum vil opstaae?
Nu som en Herrens Engel i Noden hilses han,
Men er dog ingen Tydsker; af Alt sig ændre kan.

Rex cerevisianus *) er ei at lide paa,
Modvillig kun han nødes med Svensferen at staae,
Den brandenborgske Churfyrst er haard og stiv i Sind,
Ustadig er jo altid tilhove Veir og Vind.

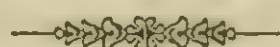
Giv Kronen til Gustavo, da vaagner Had og Nid,
De Evangeliskes corpus vil skille sig i Splid,

*) Saxens Churfyrste.

Paa deres privilegia de raabe vil med Magt,
Maaskee til nye Krige Tønderet bliver lagt.

Den rænkefulde Franskmand vil spille sine Kaart,
Vil fra Gustavo rive det tydske Hjerte bort,
Saa Evangeliets Kampe mod Huset Østerrig
Sig hastig kan forvandle til evig, indre Krig.

Da tænkte jeg dog atter: Gud Allmægtigste vel til
Hvad man i Ulm beslutter sin Naade give vil;
Hans Haand bevare Kongen med Seier Aar for Aar,
At som en rustet Cherub han for vort Eden staaer!"

Gustav Adolph og Axel Oxenstjerna.

Kong Gustav sig til Saxen skyndte,
Hvor Friedlands Indfald nys var skeet,
Alt ham en Lykkens Dag forkyndte,
Som aldrig før han havde seet.

Midt i Armeen, hvor den hvide
Brigades Faner vaied ned,
I dybe Tanker, ved hans Side
Herr Axel Oxenstjerna red.

Kong Gustav udbrød: „Oxenstjerne,
Ei bygger Svensken meer i Ro,
Hans Bjergbygd ligger i det Fjerne,
Hans Haab ved Donaus Bredder groe.

Sneekongen ei i Sønder smelted,
Skjøndt vant til Luften mere sval,
Men som en smeltet Bjergstrøm velted
Vort Folk sig over Tydsklands Dal.

Skal vi med tomme Hænder drage
Fra Landet, hvor vort Blod udrandt,
Skal høit den svenske Mand os klage,
At kun et Gravsted her vi fandt?

Mens atter Tydskland staaer i Lue,
Og Babel faaer sit Raaderum,
Og Baal og Bøddelsværde true
Guds Naades Evangelium.

Nei, da vi stævned over Vandet
Og gjorde Tydsklands Sag til vor,
Da fik vi ogsaa Lod i Landet
Og Deel i det, vi kæmpe for.

Hør, Cantsler, nys en Drøm vi drømte,
Og Drømmen gav os ikke Ro,
Thi Blodet til vort Hjerte strømte,
Og Hjertet bankede saa fro.

Det var en Drøm om Tydsklands Krone,
Der om vor Kongetinding sad,
Imens i Skyggen af vor Throne
Den frelste Kirke stod og bad.

Mens frit og frodigt, som en Ranke
I Rhinens Viingaardsparadiis,
Frem grønnedes den sunde Tanke
Til Aandens Glæde, Jesu Priis."

Rask Oxenstjerna i sin Sadel
Sig løfted med et sindigt Svar:
„Herr Konning, uden Last og Dadel
Jeg kalder Drømmen reen og klar.

Høit raabes der, at Tydsklands gamle,
Catholske Keisermagt er brudt,
I Ulm sig Fyrsterne forsamle,
Hvorhen I selv jo har dem budt.

Alt vil for Eders Fod de lægge,
Paa Jer har alle Hjerter tænkt,
Coronam vil de Eder række,
Ikkun jus regni *) uforkrænkt.

Ja selv Franzosen i sin Kule
Har Planer, Jer til Fordeel lagt,
Hvor stærkt I straaler for den Fule,
Ny Hjælp han har Jer dog tilsagt."

Kong Gustav udbrød: „Helst vor Klinge
Hiint velske Forbund sønderskjar,
Jer Klogskab kun kan sammenbringe
Hvad ingen Aandens Eenhed har.

Hvorlænge? Det vil Gud os lære,
Tidt vor Samvittighed har sagt:
Tør Du til Jesu Christi Ære
Gaae selv med Djævlens Børn i Pagt?"

Og her han standsede sin Ganger,
Hans Stemme mere mægtig lød:
„Det Folk, som er med Uret svanger,
Det kan kun føde Vold og Død.

*) Rigets Love.

Mærk, Axel, hvad jeg har at sige,
Det lysner for Din Konges Blik:
Vee for vort Folk og for vort Rige,
Hvis Deel i Frankrigs Aand det fik!

Men stille! seer I, Spiret blinker,
Der viser Veien, I skal gaae;
Til Affked det, til Affked vinker,
Herr Axel, her vi skilles maae.

Snart vel den store Tærning falder,
Og vi med Friedland mødes skal;
Vi stole paa, at Herren kalder
Os næppe dennegang til Fald."

Glad vinked Kongen, Axel vendte
Og langsomt imod Norden red,
Med Hatten hilsende han sendte
Sit Blik tidt efter Kongen ned.

En Engleaabenbarelse.

Nordens Engel.

I bygger et Huus, men Gud er ei med,
I beslutter et Raad, men Herren er imod!
Nu Tydsklands Folk
Holder Kjød for sin Arm,
Og paa Keiserens Stol
Vil det hæve sin Helt,
Vil knæle for ham.
Og kan han staae imod
I den store Fristelse?

Reent glemme sig selv
Og kun virke for Gud,
For Troens og Aandens
Og Tankens Frihed?
Vil ei Strid, vil ei Splid
Med det Folk, han har frelst,
Forspilde hans Daad,
Med Tydsklands Lykke,
Med Verdens Frihed? —

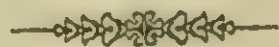
(Pause.)

Jo! Tydsklands Plan
Og Gustavs Plan
Er ei Herrens Plan,
Hans Tid stunder til!
Derfor drag ud, o Du hellige Engel,
Tal til hans Aand,
Bered ham til Døden!

Gustavs Engel.

See, jeg til min Gjerning uddrager.
Salig den, som vinder
I Evighed,
Kronen hist han finder
Og Herlighed!

(De forsvinde.)

Gustav Adolphs sidste Tid.

Gustav Adolph og hans Hofpræst.

Seent det var, en Høstaften, da i Arnstadt Kongen laa,
Medens han sin Magt samled, for mod Wallenstein at slaae.

Kongen med sin Præst taled, i den stille Nattens Tid
Vilde han et Ord skifte, hvilende fra Dagens Strid.

Og han spurgte ham langsomt: „Troer I, fromme Præstemand,
Herren endnu Tegn sender, Varsler fra et bedre Land?

Troer I, at den Hær Aander, som i Luftens Rige boer,
Endnu paa Hans Vink daler, varslende til denne Jord?"

Længe Præsten taus grunded, og sørgmodig hen han paa
Gustav Adolphs heelt blege, meget spændte Ansigt saae;

Svarte derpaa: „Ja, Herre; husker I ei Manden, som
I et Syn ved Nattide, coelitus *) til Paulum kom?

Skriften lærer: Gud sender sine gode Engle ned,
For at tjene Hans Kjære, som skal arve Salighed.

Eders Naade dog sige, hvorfor I vil spørge saa,
Mon Josias alt hørte Bud, at han herfra skal gaae?"

Hastig med sin Haand Gustav hen imod sin Pande foer,
Halvt han bort sit Blik vendte, men han mæled ei et Ord.

*) Ned fra Himlen.

Stille var der, taus Præsten for sin tause Herre stod,
Bladed i en Haandbibel, underlig i Sind og Mod.

Snart var Gustav dog fattet, han sin Spændkraft fik igjen,
Atter han et Ord vendte til sin Skriftefader hen.

„Hør, Fabricius, Doctor! grundet har jeg længe paa:
Hvortil skabte Gud Tydsken, Folket, til hvis Fred vi slaae?

For mig selv jeg da tænkte: Tydsklands Aand den grandske vil,
Vil med Tankens Magt fatte, hvad som lever og er til.

Fra den græske Olds Dage, ned til vore Dages Tid
Har jeg intet Folk fundet med saa tankerig en Id."

Præsten svared: „Sandt, Konge, har I skildret Tydsklands Folk;
Derfor Herrens Aands Dybder i Luthero fandt sin Tolk.

Derfor og en heel Skole sad ved denne Mesters Fod,
For dens Grandskerflid Skriften al sin Herlighed oplod.

Og en Psalmesang fik vi, dyb og rig og himmelskskjøn,
Som besang vor Guds Naade, Frelsen i Hans kjære Søn."

Kongen sagde: „Ja, herligt er den tydske Grandskers Kald,
Dybden af vor Guds Veie ved hans Id opklares skal.

O! at det var Freds Dage, Gud sin Ære skulde faae,
Blomstrende ved vor Throne skulde Fredens Kunster staae.

Hør, men I for tidt falde til en formalismum hen,
Stride da for Bogstaven, som om Aanden var i den.

Ikke kan jeg her nægte: det forarger mig at see,
Hvor det ganske Land rystes ved en Strid om a og b.

Hvor den døde Tro vover, skjøndt den dog seer Liv og Kraft,
At forkjættre hiin Broder for en Mening, han har havt.

Det blasphemisk mig lyder, naar paa Tydsk som paa Latinsk
Saxens Hohenegg raaber: heller Tyrkisk end Calvinsk!

Luthers Sakramentlære, Luthers Tro er ogsaa min,
Derpaa vil jeg døe salig, skjøndt jeg bander ei Calvin.

Mere fik vor Sag Fremgang, om I, Evangeliets Folk,
Lod et ydmygt Sind være Jer Orthodoxiæ Tolk.

Stille dog, ei mig givet er i Viisdom dybt at gaae,
Andre dertil Kald føle, vi for deres Frihed slaae.

Til vor Gud vi fast haabe, Han velsigne vil vort Værk,
Ogsaa bruge vor Idræt, til at gjøre Tydskland stærk.

Og vi kan det godt føle, ei for Eder blot vi slaae,
For alt aandigt Livs Frihed maa i Tydskland Kampen staae.

Derfor hvad vi her stride, stridt for Verdens Frihed er,
Vil os Herren Seir give, vundet er for Fleer end Jer.

Til vort Folk i Nords Bygder skal Velsignelserne naae,
Saa det til sin Aands Gjerning eengang maa med Æren gaae.

See, men det er alt sildig; derfor, kjære Præstemand,
Gud i Vold vi Jer byde, bed for os og for vort Land!"

Afskedsnatten.

Taarnklokken slog sit tolvte Slag
I Erfurts gamle Stad,
Paa Torvet, langs med Domens Fod,
Var Fakler stilt' i Rad.

Courerer gjennem Staden fløi
I susende Galop;
Patrouillerne gik ud og ind,
Kanoner kjørtes op.

Men i den store Raadhuussal,
Belyst af Lampers Skjær,
Stod Gustav Adolph sidste Gang
Sin Leonora nær.

Hun skjælved, paa den favre Kind
En dødlig Bleghed laa,
Og bittre Strømme rulled ud
Af Øiets Taareaa.

„Jeg drømte," brød hun ud, „saa sødt,
Det var en himmelsk Lyst;
Guds Engel kom fra Paradiis,
Jeg hviled ved hans Bryst.

Nu er jeg vaagnet, men til Gru;
Om mig er Skyer og Nat,
Og i mit Hjerte Smertens Grib,
Min Sjæl til Døden mat.

Jeg mindes, ak en salig Stund,
Ved Sveas Strøm vi sad,
Om os var Skyggen dyb og sval
Af Bjergets Birkers Blad.

Til Elvens Brusen Gustav sang,
Det var kun simple Ord,
Som Jenten kunde synge dem
Paa Bjergene mod Nord:

Farvel, du høie Himmel, farvel du grønne Jord!
Tiden gjøres mig lang,
Nu skal jeg ind i Bjerget, hvor Bjergekongen boer.
Men jeg veed, at Sorgen er tung.

Og der den første Drik hun hos Bjergekongen drak,
Tiden gjøres mig lang,
Hendes Oien de lukkedes, og Hjertet det sprak.
Men jeg veed, at Sorgen er tung*).

„Farvel!" hvor klamrer Tonen dog
Sig om mit Hjerte fast!
„Og hendes Oine luktes til,
Og hendes Hjerte brast!"

„Farvel!" saa bittert og saa sødt!
Ak, nynned jeg derpaa,
Til Hjertet blødte sig ihjel,
Og Oiet ikke saae!"

Nu standsed Taarerne, hun skjalv
Saa vaandefuld, saa mat,
Hen i hans Aasyn stirred hun
Som fra en evig Nat.

*) Af en svensk Folkevise.

„At dog mit Øie til det brast
Kun i Dit Øie saae!
At Læbe hang ved Læbe fast,
Til den blev bleg og blaa!

Men Herre, see, det dæmrer alt,
Bort vil de røve Dig,
Og Himlen svanger er med Lyn,
Ak, Gud forbarme sig!

Min Elskte, bliv, bliv i min Arm
Og hviil for evig her,
At jeg maa vugges salig ind,
Din røde Vunde nær!"

Da aanded Gustav let et Kys
Paa hendes blege Kind,
Og langsomt hæved han sin Røst
Med dybtbevæget Sind.

„Ja, Leonora, naar det gnyer
Med Fjendens Vaabenlarm,
Naar Dødens Engel vandrer rundt,
Jeg hviler i Din Arm,

Seer mine Helte styrte ned,
Seer Antichristens Haand
Indsmedde Guds forløste Folk
I evig Mørkheds Baand."

Fast trykked han sin Dronnings Haand,
Hans Kind sig farved rød,
Hans kongelige Ørneblik
Stod i en dunkel Glød.

Op foer hun, stred den sidste Strid
Med Smerten i sit Bryst:
„Som Stjernen straaler midt i Nat,
Klang mig Din elskte Røst.

Nei, før saa ligge Gustavs Lig
Med knuset Hjerneskal,
Før trampe Hingsten i Dit Blod,
Paa Stridens vilde Val!

Det aner mig, at sidste Gang
Jeg ved Din Side staaer,
Snart Nordens Stjerne døer i Nat,
Ei meer Dit Hjerte slaaer.

Men Gud Han er min faste Borg,
Høit priser jeg Hans Navn,
Han gav mig Hvile ved Dit Bryst,
Han tog mig fra Din Favn.

Drag ud i Jesu Korses Strid,
Med Herrens Sværd i Haand,
Og synk med Martyrglorien ned,
Dodviede Gideon!

Som en Guds Engel skal Du hist
I Paradiset staae,
Og, naar min Sjæl har udgrædt her,
Mig sødt imøde gaae!“

Hun taug, men stod nu høi og rank,
Saa kongelig i Aand,
Strøg sine vaade Lokker bort
Og rakte ham sin Haand.

Dybt aanded Gustav og brød ud:
„Nu kjender jeg min Brud,
Tak, Leonora, evig Tak,
Nu gaaer jeg freidig ud."

Rask gik han imod Salens Dør
Og hastig aabned den,
Og med sin ædle Dronning treen
For Erfurts Raadmænd hen:

„I Herrer, for Guds Sandheds Ord
Vi axle Vaabenskrud,
Men Magten over Liv og Død
Alene staaer hos Gud.

Vil Han, vort Blod besegle skal
Den Sag, hvorfor vi stred,
Vor bedste Skat da være lagt
I Eders Hænder ned!

Vær hende trofast, vaag og bed
Og værn om hendes Sag!
Vor Skat vi atter kræve hist
Paa Dommens store Dag." —

Dyb var hans Stemme, taarekvalt
Et „Ja" sig høre lod,
Som Børn de gamle Herrer græd,
Lydt hulkende de stod.

For sidste Gang i Kongens Favn
Den skjønne Dronning laa,
Ud af et dunkelt Taarehav
Blidt hendes Øie saae.

„Din Dronning græder, vredes ei
O kjære Herre min,
Min sidste Taare salver Dig
Til Søvn i Gravens Liin.

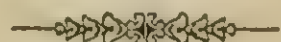
Dig kalder Herren, drag da bort
Ind til Hans Herlighed,
Til Afsked tag Din Dronnings Kys,
Far vel, drag hen i Fred!"

Men udenfor Trompeters Klang
Og Vaabens Raslen lød,
Frem af Kong Gustav Adolphs Blik
En bitter Taare brød.

Taus stod han længe, mat belyst
Af Dagens første Skjær:
„Min Leonora, hist vi sees,
Om aldrig mere her!

Farvel!" Sit Ansigt skjulte hun,
Sit taarefyldte Blik,
Mens langsomt gjennem Salen ud
Kong Gustav Adolph gik.

„Vor Gud Han er saa fast en Borg,"
Med Stridstrompeter klang,
Da hen igjennem Erfurts Port
Kong Gustavs Traver sprang.

Gustav Adolph i Naumborg.

De Klokker klang mod den klare Sky,
Basuner gjalded i Naumborgs By,

Der skinnede Sværd og Brynjer stolt,
Sit Indtog Gustav i Byen holdt;
Imøde strømmed en talrig Flok,
Selv Gubben kom paa sin Krykkestok,
Selv Barnet sprang i sin Moders Favn
Og nævnede høit Kong Gustavs Navn.
Men Stjernen mod Nedgang peger.

Majestætisk Kongen i Toget red,
Dog ydmyg i al sin Herlighed.
Tæt om ham Skarerne myldred frem,
En Engel fra Gud han syntes dem,
Høit for den seirende Helt de sang
Og strøede Blomster og Faner svang,
Og trængte sig til hans Stridshest nær
Og kyssed hans Fod, hans Heltesværd.
Men Stjernen mod Nedgang peger.

„Under Tigerens Kløer," de sang, „vi laae,
Bort af vor Favn de rev vore Smaa,
De raned vort Gods, de brændte vort Huus,
Og, Djævle lig, over Murens Gruus
De voldtog Kvinder, de dræbte Mænd,
Os slæbte de til deres Altre hen;
Da kom Du, mægtig i Herrens Aand,
Du Gud indviede Gideon."
Men Stjernen mod Nedgang peger.

Da vinked Kongen: „Stat op, o Folk,
Knæl kun for den evige Naades Tolk!
Har jeg da Himmelens Lyn i Haand?
En Mand jeg er, med en syndig Aand,

Og Herren har talet i sin Harm:
Forbandet er den, hvis Kjød er hans Arm!
Let kunde Hans Haand os træffe brat,
Forvandle min Lykkes Dag til Nat!"
Men Stjernen mod Nedgang peger.

Og spørgende Gustav saae til sin Præst,
Der mellem hans Følge var tilhest;
Han svared langsomt, alvorlig, bleg,
Mens Taarer frem i hans Øie steg:
„Hiin magna peccatrix*) randt mig ihu,
Der Krukken med Myrrha brød itu
Og salved Frelseren til hans Død,
Mens om hans Fod hendes Lokker flød."
Men Stjernen mod Nedgang peger.

Frem imod Kirken Toget nu drog,
Alt stærkere Gustavs Hjerte slog;
Og der i den herlige Dom han treen,
Under gothiske Hallers hvalte Steen,
Der Orglet spilled, Basunen klang,
Der Menigheden Tedeum sang,
Da knælede han for Altret ned,
Dybtrørt af Tonernes Hellighed.
Men Stjernen mod Nedgang peger.

„See," bad han, „min Sjæl den raaber i mig,
Min Gud og min Herre miskunde Dig!
Du mægtige Stridshelt, løft Din Arm,
Adsplit Dine Fjender i Din Harm,

*) Den store Synderinde.

Ak, lad Dit hellige Værk bestaae,
Ak, lad Din Kirke kun Fremgang faae,
Da briste mit Blik, da synke jeg ned
Til Hvilen i Din Barmhjertighed!"
Men Stjernen mod Nedgang peger.

Og ude høit Trompeterne lød,
De kaldte til Kamp paa Liv og Død;
Op Gustav stod fra sit Alters Fod,
I Øiet luede Kæmpemod,
Han iled ud til den ventende Hær,
Og fremmerst lyned hans dragne Sværd,
Det viste mod Nord, gjennem Saxens Dal,
Imod Friedlands Leir, imod Lützens Val.
Men Stjernen mod Nedgang peger.

Englene for Slaget.

Gustavs Engel.

Engel, er Tiden nær?

(Pause).

Nordens Engel.

Nordens store Krone skal falme,

Gustavs Engel.

I den evige Krones Glands.

Nordens Engel.

Gustav Adolph paa Marken synke,
See, men hans Aand dog herlig seire,

Gustavs Engel.

Og gaae ind til den evige Fred.

Begge.

Hallelujah!

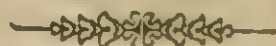

Gustav Adolphs Psalme for Slaget.

Forfærdes ei, Du lille Hob,
Skjøndt Dine Fjenders Larm og Raab
Fra alle Sider gjalde;
De frydes ved Din Undergang,
Dog Fryden vorder ikke lang,
Thi lad ei Modet falde.

Din Sag er Guds, gak i Dit Kald,
Og i Hans Haand Dig anbefal,
Saa frygter Du ei Fare;
End skal Du see Hans Gideon,
Som Herrens Folk med staalklædt Haand
Skal mandelig forsvare.

I Jesu Navn vort Haab er vist,
At de Gudløses Vold og List
Ikkun til Spot skal blive;
Vi staae med Gud, og Gud med os,
Med Ham vi byde Djævlen Trods,
Han vil os Seier give!

Slaget ved Lützen.

„Ei sødere Død er i Verden til,
End hans, der i Felten slagen,
Paa grønnen Mark, under Sang og Spil
Døer bort uden Suk og Klagen;
Alene man ellers af Dødens Spot
Maa pines i snevre Senge,
Men her er omkring En Selskab godt
Af visne Blomster i Enge.

Jeg siger som Mand:
En sødere Død
Ei findes kan,
End hans, der faldt
Paa Marken ned,
Der hvor det gjaldt
Om Tapperhed.
Med Trommer og Sang
Og Pibers Klang
Tiljords man ham steder
I Krigerklæder;
Og Mindet svinger
Sig fra hans Grav,
Paa Rygtets Vinger,
Om Land og Hav." *)

Saa Anders Livknegts Morgensang,
En sand Soldatervise, klang.
Den lange Nat før Slaget svandt,
Det lysned i den østre Kant,

*) Af en tydsk Folkesang.

Den alvorsfulde Stund var nær;
Om Mørkets Tider er forbi,
Om Aanden nu skal vorde fri?
Det var det store Spørgsmaal her.
Alt Faner gjennem Luften flød,
Mens „Gud Han er saa fast en Borg,
Han skjermer i al Nød og Sorg"
Med Pauker og Trompeter lød.
„Gud er vort Harnisk!" let iklædt
En Kollert, Sverigs Majestæt
Besteg sin gamle Stridshengst, red
Heelt munter sine Linier ned;
Hans Tale, djærv og dog saa mild,
Begeistred ved sin Aand og Ild.
Og dog blev mangen Krigsmand bleg,
Man hvidsked: „See, hans Livhest faldt,
Den snubled andengang nu alt!"
Og bange Anelser opsteg. —
Vort Dagens første Time randt,
Dog ikke Taagerne forsvandt;
End var det roligt, dæmpet klang
Fra Fjendens Tertier Munkesang,
Et „vær os naadig Gud i Nød"
Fra Svenskernes Basuner lød.
Men nu det lufter, Vinden let
Slaaer Hul i Taagemassens Net.
Hvor imod Leipzig Veien gaaer,
Fuldordnet Fjendens Fylking staaer;
At standse Gustavs Angrebstrop
Har han ladt dige Grøften op,
Og bagved er hans Hovedmagt,

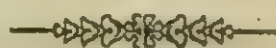
Hans Tertier som en Jernmuur stærk,
Et lynende, levende Hovedværk,
Med Malmkartover rundt belagt.
„Ha, Lützen brænder, Seir eller Død!"
Saa Gustavs Høvdingstemme lød,
Om Hjaltet folded sig hans Haand,
I Bønnen styrked sig hans Aand:
„Op da i Herrens Navn, gaa paa,
O Jesu, Jesu, Frelsermand,
Hjælp selv os, at vi holde Stand,
Og mandig for Din Ære slaae!"
Da lyned hans Sværd, Trompeterne klang,
Og frem foran Hæren hans Stridshest sprang.
Vildt skjalv Malmslangens Kæmpekrop,
Og dundrende lod sit Svælg den op,
I et Røgmulm stod den svenske Hær,
Mellem strømmende Blod, mellem lynende Sværd,
I tætte Linier, Mand ved Mand,
Den rykked imod Graven an,
Over Digerne den i Stormskridt steg,
Alt for den brusende Bjergstrøm veg:
„Ha, Friedlands Slagstorm er nu sprængt,
Hans anden Tertie tilbagetrængt!"
„Tak, evige Gud, Du Frelser saa stærk,
Det er Dit Værk, Dit herlige Værk!"
Da lød nær Kongen en vild Galop,
Ved hans Side fløi Adjutanter op:
„Eders Naade, Fjenden trænger os haardt,
Alt vakler den høire Stormfløi bort!"
„Hjælp Gud! Regimentet Smaaland frem
Til en Choc, at jage Banditterne hjem,

Følg med!" og hans Spore Hingsten tvang,
Saa fnysende den over Graven sprang.
Dragonerne svinged, slog an til Spring,
Men de Fleste styrtede rundt omkring,
Dog Anders fulgte sin Konge næst,
Og Albert paa sin Araberhest.
Nu voxed Taagemassen igjen
Og boltred sig over Marken hen.
Hvad hisset? Fjender fjernt og nær,
Gjennem Taagerne blinke Mordgevær;
Der fyres, Kuglen traf for godt,
Nu blegner og segner Sveadrot.
„Nei Børn, det er Intet!" Smerten han tvang,
Men stærkere Blodet af Skuldren sprang,
Og han hvidsked til Albert: „Knuust er min Arm,
Føer stille mig bort fra Stridens Larm!"
Som af Jorden myldrede Fjender op,
Afskjar ham hans Vei i strakt Galop.
Som saarede Løver stred de Faa,
Men rundt dem mødte myrdende Blik
Og hvinende Kugler, Kaardestik.
Et Skud, og døende Kongen laa;
Den samme mægtige Guddomshaand,
Som lagde Morderens Dolk i Baand,
Den styred det Bly, der endte hans Daad,
Da Timen kom i det evige Raad.
Ud af Frants Alberts Arme han gled,
Fra den steilende Hingst han styrted ned,
Blodstraalen sprang, og hans Blik blev mat,
Hans Sjæl omdunklede Dødens Nat:
„Herre Jesu, annam mig i Din Haand!"

Under vilde Kroaters Morderskrig,
Under Saaredes Hyl, mellem Dynger af Lig
Udaanded den høie Helt sin Aand.
Frants Albert, forfærdet i sit Sind,
Hug Sporerne dybt i Hesten ind
Og styrted sig over Marken hen,
Saae aldrig Sveriges Leir igjen.
Endnu dog om Kongeliget stod
Den lille Flok med Fortvivlelsens Mod;
Vel Anders blødte, men kæmped fort,
Som en Bjørn, hvis Unger er raned' bort,
Blod drak hans Klinge, den traf sit Med
Og lyned sin Konges Drabsmand ned.
Og en Krands af fældede Fjender den
Om den elskede Døde fletted hen,
Da Eggen blev sløv, mat blev hans Arm,
Da gabede vidt hans saarede Barm,
Om sank han, kyssed sin Herres Haand,
Og opgav over hans Lig sin Aand. —
Men vildere Stridens Torden gnyer;
I Svenskernes Rækker, med Sadlen tom,
Løb vrindskende Kongens ædle Dyr,
Sin faldne Herre den ledte om.
„Kong Gustav er død," som et Lyn det foer
Igjennem det vigende Heltechor,
„Frisk ind, hvor Kuglerne vildest gløde,
At kæmpe for den hellige Døde!"
Det var, som den døde Gustavs Aand
Nu først, frigjort fra Støvets Baand,
Fra Jordens Længsler og Jordens Lyst,
Med sit elskede Folk, i den blodige Dyst

Kunde vinde den sidste, herligste Seir
Og tvinge for evig Mørkets Leir.
Alt flammed af Hævnlyst og af Mod,
Op den Saarede sprang, skjøndt badet i Blod;
Og atter mod Diget Fanerne fløi,
Frem Bernhard førte til Seir eller Død.
Midt i det rædsomste Kuglebad
Friedlænderen kold i sin Harme sad,
„Han er skudfri!" mumled hans Egne skye,
Og ønsked hans mørke Blik at undflye.
Men forgjeves han vild til Stjernerne bad,
Hans Tertier vakled og splittedes ad.
Da lød det: „Pappenheims Trop er nær!"
Gjennem Taagen lyned hans Ryttersværd,
Hans Dragoner rasled mod Svensken ind
Som en Hagleel, vugt af en iiskold Vind.
Med det bristende Blik mod Fjenden vendt
Sank Brahe der med sit Regiment,
Som en Livvagt alle de Gule, de Blaae,
Trofast' til Døden, om Kongen laae.
Men atter de svenske Trommer lød,
Og Taagerne bort fra Marken flød;
Den anden Dræbning endnu holdt Stand,
Med flyvende Faner rykker den an,
En Hævnens Flok, indviet til Død,
Belyst af en blodig Aftenrød.
Til sin Konges Lig frem Finnen sig stred,
Hans Palladsk hugged forfode ned,
Alt veg og skreg, at de finske Sværd
Som Troldlyn funkled i Aftenskjær.
Forgjeves rasende Friedland foer,

Og banded de Stjerner, han nys besvor,
Hans Faner sank, men de svenske stod
Paa den Mark, der kjøbtes med Kongens Blod. —
Det var Nat, vild Nat, mellem Bjerge af Lig
Blodbækken flød, lød Saaredes Skrig.
Om Frihed seirende frem skal gaae,
Og Aarhundreders Tvang til Jorden slaae?
Det Spørgsmaal her afhandlet blev,
Sit blodige Ja her Sværdet skrev,
De Spørgendes Skarer, kolde og blaae,
I Døden fredelig parred' laae.
Med Taarer i Øiet, til Døden mat,
De Seirende stod i den vilde Nat;
Paa den blodige Mark blev Fakler tændt,
Og de græd, og de søgte, spændt, saa spændt,
Og de fandt, hist laa han bleg men skjøn,
Korsridderen, tro indtil sin Død,
Hans Hænder var foldede til Bøn,
Et saligt Smiil om hans Læbe flød.
Og hulkende Sverigs Tappre stod,
Bedækked med Kys hans Haand og hans Fod
Og salved hans Lig med en Taareflod.
Som Støtter de holdt om den Døde Vagt,
Belyst' af Dødningkjerternes Pragt,
I Haanden brændte Blusset dem ned,
De ændsed det ei for Bitterhed,
Ud stirred de som i et evigt Øde,
En Nat, uden Glimt af Morgenrøde. —

Epilog.

En Engel

(svævende over Rom.)

Der ligger den store, slumrende By
Paa Tiberbreddens Høie,
Som Suk det suser i Pinjernes Sky,
Cypresserne vildt sig bøie.

Dens Aand, igjennem Sekler foryngt,
Bar Kirkerigets Krone,
Og en Lynstrøm, fra Kapitolet slyngt,
Styrted den mægtigste Throne.

Paa Peters Stol den i Stolthed sad,
Skjøn som en Morgenrøde,
Kunstnerne for dens Fod tilbad,
Der Sangernes Harper løde.

Men bredfuldt nu er dens Synders Maal,
Alt længst var Scepteret knækket,
Udøst var den første Vredens Skaal,
Dog ei Synderinden skrækket.

I Din Synd Du slumrer, men denne Nat
Falden er Verdensdommen,
Englen har Dig med Gru forladt,
Regnskabstimen er kommen.

Du være og dog ei være skal,
Et Skinliv skal Du hendrømme,
Og samme Sang skal besynge Dit Fald,
Der ei nok Dig kunde berømme.

Mellem Ørnens Vinger paa Kapitol
Hornuglen istemmer sin Tone;
Nu splittedes ad St. Peters Stol,
Nu flaktes Pavens Krone!

Engle

(svævende over Lützens Valplads.)

Stille, den dunkle
Blodmark over,
Stjernerne funkle
Hen i Pragt;
Søvnen den søde
Liget sover,
Mellem de Døde
Stivt udstrakt.

Herren til Ære
Svang han Sværdet,
Vældige Hære
Mod ham stred;
Rundt omkring Dalen
Ildskyer gjærded,
Mat han paa Valen
Styrted ned.

Samled' i klare,
Tætte Klynger,
Aanden vi bare
Hjem saa sødt;

Tonende Palmer
Ham omslynger,
Evige Psalmer
Har ham mødt.

Tydsklands Engel.

Ja, fryd Dig, Gustav, i Din Herres Salighed!
Nu seer Du Veien, som Han her Dig ledte paa,
Udeelt Dit hele Livs Bevidsthed følger Dig,
Og smile skal Du med et evigt, saligt Smiil
Ved alt det Smaalige, som Dig ofte henrev her.
Guds Løndomsdybder aabne nu sig for Dit Blik,
Og høitforklaret dele skal Du Verdens Liv,
Ja selv i Aanden herlig stride for det hist;
Thi ei de Saliges Liv er skilt fra Jordens Liv,
Guds Rige her det samme som i Himlen er,
Og dets Udvikling, her som der, er ikkun een.
Saa speiler Himlens Liv sig i det jordiske;
Men Sukket her som Psalmesange lyder der,
Og Jordelivets Væren, fuld af Sorg og Nød,
Og dets Erkjenden, stykkeviis, som i et Speil,
Forklarer hisset til en salig Skuen sig,
I hvilken Væren Eet er med Erkjendelsen.

Englechor.

Slukt er nu Nordens
Straalekrone,
Falden er Jordens
Største Helt,

Derfor de vilde
Klager tone
Op mod de milde
Himles Telt.

Ti dog, o bange,
Bittre Klage,
Sukkende Sange,
Smertens Chor!
Der, hvor nu røde
Luer brage,
Skal I jo møde
Fredens Ord.

Herlig forynget
Tro med Tanke,
Sammenindklynget
Da skal staae;
Over den Døde
Friheds ranke
Palme sit søde
Løvtag slaae.

Nordens Engel.

Det Hvedekorn, som døer, skal bære megen Frugt,
Og efter Døden Gustav Adolphs syndfri' Aand,
Begeistrende sit kjære Folk en Seier vandt,
Som aldrig den ilive havde vundet saa;
Forviklingen, hans Plan har frembragt, er forbi.
Saa Helten, fuld af Fremtid, Gud et Redskab blev,
Og ved hans Daad en Tidsudvikling snart er endt.

Hvad endnu fattes, vil Du, Herre, lægge til
Ved mindre rige Aander, ringere Tjenere,
Men imod hvilke Magt ei har den Bitterhed,
Som let var vaagnet mod den seierrige Helt. —
Saavidt Du Englen kundgjort har Din Villie,
Og Alting staaer belyst som ved et Trylleslag,
Dit Liv jeg seer i Verden, Verdens Liv i Dig.
I store Rythmer, stigende, saa synkende,
Bevæger dette frem igjennem Tiden sig,
Imødegaaer Guds Aabenbarelse paa Jord,
Sin herlige Fuldendthed, sin Forklarelse.
Længst uden Livskraft var det dunkle Middelold,
Modsætningernes uopløste Gjeringstid,
Da Følelsen som Dronning over Aander sad,
Men, bunden i et Ydre, blev sig selv ei klar;
Dets Riddertid er svunden med dens skjønne Kunst,
Dets Skyggeliv stod fjendtligt med det Nye nu,
Men Verdensdagen, som med Luther gryede frem,
Har her, paa denne Valplads slukt dets sidste Lys. —
Den Luthers Dag var Friheds første, skjønne Dag;
I den blev Aanden ret sig selv bevidst og klar,
Ved Troen paa Dit aabenbarte Ord, at Du
I Christo var som Gud, men og som Menneske,
Den Dig og sig som Tvende fatted og dog Eet,
Den vandt sin sande Frihed ufortabelig,
Og kan nu stræbe hen imod sit Ideal.
Og her — i Tydskland — hvor det klare Lys brød frem,
Men mødtes dog med Mørket saa forunderlig,
Her, hvor Papismens Helvedplaner dybest var,
Idet de Liv og Lyset efterabed snildt,
I Tydskland Aandens Frihed maatte slaae sig frem.

Her mødtes i en Folkekamp Europas Folk,
Det mørkcatholske Spaniens Magt og Østerrigs
Med Frankrigs, Bretlands, Nordens og Bataviens,
Her har de svenske Helte stridt for Aandens Sag;
Og havde de ei vundet Seir, var Alt forbi,
Da Munkelyset blevet var Alverdens Lys,
Men nu — har Verden vundet hvad der vandtes her. —
Hvor saligt Herre, saa at see Din Viisdoms Dyb,
Dit Raad, som ei er jernhaardt, uforanderligt,
Men er med Aandens sande Frihed som til Eet.
Saa skue kan kun Englen og den Frelstes Aand,
Men Jordens Børn de ængstes ved Forvirringen,
Høist tør en enkelt Seers Sang om Freden spaae,
Lig Svalen, der i Foraarssneefog kviddrer blødt.
Dog ogsaa de skal snart jo skue Herrens Fred. —
Men Luthers Dag nu helder, i dens Aftenrødt
Har Gustav Adolph kæmpet, er han sunken ned.
En Nattens Tid vil komme, derpaa atter Dag,
Gjenfødt med nye Former Aanden op skal staae,
Skal herlig mod sin Frihed frem arbeide sig,
I Tiden, som Din Løndoms Aabenbarer er.
Endnu har Ingen seet dens nye Skikkelse,
Den hviler, Herre, dybt forborgen i Dit Raad;
Hallelujah, Du kjender den, Dit Raad er viist!

